

ಅಭಿರಾಮ - 1992

(*Abhirama - 1992*)

ಪರಿವಿಡಿ (Contents)

● ಇತಿಹಾಸಕು ಹಿಂದೆಯೇ	3
(Itihaasaku Hindeye)	
- ಡಾ/ ಎಸ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ	
● ಸಂಸ್ಕೃತದ ರಾಮಾಯಣಗಳು	4
(Samskruthada Ramayanagalu)	
- ವಿದ್ವಾನ್ ಟ.ವಿ. ಶತ್ರುಂಜಾನಾರಾಯಣ	
● ವಾಗ್ವಿದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ವಾಕ್ಯರಿಕಲ್ಪನೆ	12
(Vagvida Valmikiya Vakatvarikalpane)	
- ವಿದ್ವಾನ್ ಜ. ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟ	
● ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣಗಳು	15
(Kannadadalli Ramayanagalu)	
- ವಿದ್ವಾನ್ ಮಲ್ಲೇಪುರಂ ಜ. ವೆಂಕಟೇಶ	
● ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ	24
(Sriramanavami Divasa)	
- ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ	
● ಅಡಿಗರ ‘ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ’	26
(Adigara Sriramanavami Divasa)	
- ಡಾ/ ಎಸ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ	
● ಸೀತೆಯ ಭಾಗ್ಯ	30
(Seetheya Bhagya)	
- ಡಾ/ ಕೆ.ಎಂ. ನರಸಿಂಹಪ್ಪಾಮಿ	
● ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು	31
(Valmiki Ramayanadalli Manaveeya Sambhandagalu)	
- ವಿದ್ವಾನ್ ಅನಂತ ಶರ್ಮಾ, ಭುವನಗಳಿ	
● ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ	35
(Raghuvamshadalli Ramayana)	
- ವಿದ್ವಾನ್ ಎಸ್.ಕೆ. ಶುರೇಶ	
● Rama on the Art of Governance	41
- <i>Prof. Nanjunda Sastry</i>	

ಇತಿಹಾಸಕು ಹಿಂದೆಯೇ

- ಡಾ. ಎಸ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ

ಇತಿಹಾಸಕು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊತ್ತಿ ಉರಿದ ಜ್ಯೋತಿಯೇ,
ಹಸಿದ ಪರ್ವತಮಾನಕ ಹಾಲುಣಿಸುವ ಮಾತೆಯೇ,
ಬರಲಿರುವಾ ನಾಳಿಗೂ ಭರವಸೆಯಾ ಹಸಿರೇ,
ರಾಮನು ಬರೀ ಹೆಸರೇ, ಅಲ್ಲವೆ ನಮ್ಮಸಿರೇ?

ಬೆಳೆವ ಮರದ ಸತ್ಯ ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ?
ಖುಷಿಯಜ್ಞವ ಬಾಲಕ ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಸಾಲದೆ?
ಮಹಾ ಮಹಾ ವೀರರ ಮಣಿಸಿದಂಥ ಧನುವ
ಹೆಡೆಯಿಳಿದು ಮುರಿವುದು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಧರವೇ?

ಹಿರಿಯರ ಸುಡಿ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಕುಲ ಉಲಿಯಲಿ ಎಂದು,
ಸತ್ಯದೆಂದುರು ಸಿಂಹಾಸನ ಮಣಿನ ಹುಡಿ ಎಂದು,
ಸಿರಿಗೆ ಮೇರಿದಂಥ ಘನತೆ ನಡತೆಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು,
ತೋರಿದವನ ಪ್ರಾಜಿಸದೇ ಮನೆ ಮನೆಯೂ ಇಂದು?

ನೆರಳಿನಂತೆ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ತಮ್ಮನ ಜೊತೆಗೂಡಿ
ಅರಮನೆಗೂ ಪತಿ ಮಿಗಿಲು ಎಂದವಳಿಂದಿಗೂಡಿ
ಕಾಡು ಮೇಡು ಅಲೆದರೂ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ತೇಜ,
ಅದರ ಸಮಕೆ ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲ ಯಾವ ಮಹಾರಾಜ?

ಕಳೆದು ಹೋದ ಮಡದಿಗೆ ಹಗಲಿರುಳೂ ತಪಿಸಿ
ಕಟಿಗಳಲ್ಲಾ ಅಂಜನೇಯ ವೃಕ್ಷತ್ವವ ಹರಸಿ,
ಎದುರಾದರೆ ರಾಕ್ಷಸಕುಲ ತರಿದೆಸೆದಾ ಧೀರ,
ಮಣಿನಿಂದ ಮುಗಿಲ ತನಕ ಬೆಳೆದ ಮಹಾಸಾರ.

ಸಾವಿರಾರು ವರುಷದಾಚಿ ಬೆಳೆದು ಹೋದ ಚೀತನ
ಕಂಗೊಳಿಸಿದೆ ತಾರೆಯಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ವಿನೋತನ;
ಬಾನಗಲಕೆ ಬೆಳೆದ ರಾಮವೃಕ್ಷ ಇದು ಸನಾತನ
ಶೀಲ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಜೀವಂತ ನಿಕೀತನ.

ಸಂಸ್ಕृತದ ರಾಮಾಯಣಗಳು

- ವಿದ್ವಾನ್ ಟಿ.ವಿ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ

ಸಂಸ್ಕृತ ವಾಚ್ಯಯದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಯೇಕಿ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಅವರಿಗೆ. ಅವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ‘ರಾಮಾಯಣ’ ಆದಿಕಾವ್ಯವೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನವರಸಭರಿತವಾದ, ಮಾಧುರ್ಯಾದಿಗುಣೋಪೇತವಾದ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಇಡೀ ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಡಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕृತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣವೊಂದೇ ರಾಮಾಯಣವೇ ಅಥವಾ ಚೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಮಾಯಣಗಳಿವೆಯೇ ಎಂದರೆ, ಒಹಳಷ್ಟು ಜನ ಹೇಳುವುದು, ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣವೊಂದೇ ರಾಮಾಯಣ, ಚೇರೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದು. ಆದರೆ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ರಾಮಾಯಣಗಳು ಸಂಸ್ಕृತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲಿಗೆ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ವಾಲ್ಯೇಕ ಕರ್ತೃಕವಾದ ‘ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ’ವು ಏಳು ಕಾಂಡಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ 24000 ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳ ನಂಬಿಕೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಾ ಸಹ ವಿಮರ್ಶಕರಾದವರು, ಅನೇಕ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಭಾಗಗಳಿವೆ, ಉತ್ತರ ರಾಮಾಯಣವು ವಾಲ್ಯೇಕ ಕರ್ತೃಕವಲ್ಲ. ಬಾಲ ಕಾಂಡದಲ್ಲಾ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಗಳು ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಜನಮನದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೇಕ-ರಾಮಾಯಣ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಚಿತವೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆದರ ಬಗ್ಗೆ ಪೂಜ್ಯಭಾವವಿದೆ. ಮಹಾಕವಿಗಳು, ನಾಟಕಕಾರರು, ಎಲ್ಲರೂ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಪೂಜನೀಯ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿ, ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವು ಗಾಯಂತ್ರೀರಾಮಾಯಣ, ದೂರಾಂಶರಾಮಾಯಣ ವಸಿಷ್ಠರಾಮಾಯಣ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ರಾಮಾಯಣ ಮುಂತಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ರಾಮಾಯಣಗಳಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಉಂಟು. ಎಲ್ಲ ರಾಮಾಯಣಗಳನ್ನೂ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯೇ ರಚಿಸಿರುವುದು ಎಂಬ ಪ್ರವಾದ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಅದರ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಶ್ಚಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳದವರಾರು? ಆದರೆ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಅನೇಕರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಬೋಧಿಸುವ ವಿಷಯಗಳು ಚೇರೆ ಚೇರೆ.

1) ಆನಂದರಾಮಾಯಣ

ಆನಂದ ರಾಮಾಯಣವು ವಾಲ್ಯೇಕಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದುದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವು ವಾಲ್ಯೇಕಿ ರಚಿತವೆಂದು ಒಪ್ಪಿ ನೋಡಿದಾಗ, ರಾಮಾಯಣ ಹಾಗೂ ಆನಂದರಾಮಾಯಣ ಇವೆರಡರ ಶೈಲಿ, ರಚನಾ ವಿಶೇಷ, ಕವಿತಾಸ್ವಾರಸ್ಯ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಜಗಜಾಂತರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಆನಂದ ರಾಮಾಯಣವು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಉಂಹ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಆನಂದರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿರುವ ರಾಮನ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳು ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ಅಪೂರ್ವ ವಿಷಯಗಳು ಕಂಡುಬರುವುವು. ಇದನ್ನು ಓದಿದನಂತರ ಇದು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಕ್ಕೆ ಪೋಷಕ ಗ್ರಂಥವೆಂದೂ, ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ನಡೆ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಲೋಪ-ದೋಪಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆಂದು ಅನ್ವಯಿಸಿರದು.

ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅವನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಕಾರ್ಯಗಳು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೋಚಕ ಕಥೆಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಕುಶಾಹಲ ಜನಕಗಳಾಗಿ, ಸಹೃದಯ ರಂಜಕಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ರಾಮಾಯಣವು ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಕ್ಕೆ ಉಪಷ್ಟ್ಯಂಭಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ, ಆತನ ಏಕಭಾರ್ಯಾವರ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿ, ಅವನ ಮೇಲೆ ಜನರು ಉಂಟಿಸಿ ಸಂಶಯ ಪಡೆಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಾಗೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣರು ಬೇರೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿ-ಹರರಿಗೆ ಅಭೀದವೇ ಹೊರತು ಭೇದವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದು. ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರು ಕೈಯಿಲ್ಲಿ ಮತ್ತಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೋಬ್ಬನೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯ ಮಗ ಎಂದು ಆನಂದ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಸುಮಿತ್ರೆ, ಕೃಕೇಯಿ ಇವರುಗಳ ವಿವಾಹ, ಸೀತಾ ಉತ್ಸತ್ತಿ ರಾಮನ ವಿಚಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅಚ್ಚರಿ ಪಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಕಥಾಪಿಂಯರಿಗೆ ಬಹುಮನೋರಂಜನೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು.

ಈ ಆನಂದ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸಾರಕಾಂಡ, ಯಾತ್ರಾಕಾಂಡ, ಯಾಗ ಕಾಂಡ, ವಿಲಾಸ ಕಾಂಡ, ಜನ್ಮಕಾಂಡ, ವಿವಾಹ ಕಾಂಡ, ರಾಜ್ಯ ಕಾಂಡ, ಮನೋಹರ ಕಾಂಡ, ಪೂರ್ಣ ಕಾಂಡಗಳಿಂದು ಒಂಬತ್ತು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಕಲ್ಯಾತ್ಮ ಮುದ್ರಾಜಾಲಯದವರು ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಶಂಕರ ಶಾಸ್ವತಗಳು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಂಥವು ಮೂರು ಸಂಪೂರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ತೆಲುಗು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಜಯಚಾಮರಾಚೀರು, ಗ್ರಂಥ ರತ್ನಮಾಲೆಯ 42ನೇಯ ಗ್ರಂಥ ಕುಸುಮಾಗಿ, ಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಚೀರು, ಒಡೆಯರ್ ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬೇಲದಕೆರೆ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣಶಾಸ್ವತಗಳು ಇದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಕರು.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಈ ಆನಂದ ರಾಮಾಯಣವು ಪಾಠ-ತೀರ್ಥ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು

ಶ್ರೀ ರಾಮದಾಸ-ವಿಷ್ಣುದಾಸರ ಸಂಪಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದುದೆಂಬ ಪ್ರಾಜ್ಯಭಾವನೆ ಜನರಲ್ಲಿದೆ.

2) ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಾಯಣ

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು-ಜನರು ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುವ ಕೃತಿಗಳು ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷಿತಾದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಗ್ರಂಥವೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ. ರಾಮಾಯಣವು ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನೇ ತಿಳಿಸುವುದಾದರೂ ಅದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವ ರಾಮಾಯಣವೆಂದೇ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕವಿಕರ್ತ್ಯಕವಾದ ರಾಮಾಯಣ ಬಹುವಾಗಿದ್ದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾತ್ಮರಾಮಾಯಣವೂ ಒಂದು.

ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಪರಶಿವನು ಗಿರಿಜಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದನೆಂದೂ, ಆ ಸಂಪಾದವನ್ನೇ ಗ್ರಂಥ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಾದರಾಯಣನು ಬರೆದನೆಂದು, ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಾಯಣವೆಂದು ಅನ್ವಯಿಸಿರಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಪರತತ್ವ ಅವನೇ ಸೃಜಿದಾನಂದ ರೂಪ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಕವಿಯು ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಾಗಿ ರಾಮನ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಸುವನು. ಆತ್ಮತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿಪುಡಾದರೂ, ಜನರಿಗೆ ಬೇಸರ ಬರದಂತೆ, ಬೇರೆ ರಾಮಾಯಣಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಒಂದೆರಡು ನೂತನ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಕುಶಾಹಲವಾಗುವಂತೆ, ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ-ಕನ್ನಡಾನುವಾದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೀಂದ್ರ, ಗ್ರಂಥ ರತ್ನಮಾಲೆಯ 47ನೇಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೀಂದ್ರ, ಒಡೆಯರ್ ಅವರು ಶ್ರೀ ಬೇಲದಕೆರೆ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡಾನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿ ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಾ ಬಾಲಕಾಂಡ, ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡ, ಅರಣ್ಯಕಾಂಡ, ಶಿಷ್ಟಾಂಧಾ ಕಾಂಡ, ಸುಂದರಕಾಂಡ, ಯುದ್ಧಕಾಂಡ, ಉತ್ತರಕಾಂಡಗಳೆಂದು ಏಳು ಕಾಂಡಗಳಿದ್ದು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಥೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಬಾಂಬಿ, ಕಲ್ಲುತ್ತಾಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕನ್ನಡ ಟೀಕೆಯೊಡನೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಾ ಹಿಂದೆ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರಮಚರಿತೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಸ ಮಹಾಷ್ಯಯು ಜನಗಳಿಗೆ ಸ್ವಷ್ಟಪಡಿಸಲೊಸುಗ ನಾರದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂಪಾದರೂಪವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು. ಸೂತಪುರಾಣಕೆನು ಸ್ವೇಮಿಶಾರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾದ ಮುಜಿಗಳಿಗೆ ಕಥಾರೂಪದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದನೆಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೃತಿಯು ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದು, ಸಹೃದಯರೋಚಕವಾಗಿದೆ.

3) ವಾಸಿಷ್ಠ ರಾಮಾಯಣ (ಯೋಗ ವಾಸಿಷ್ಠ)

ಯೋಗ ವಾಸಿಷ್ಠವು ಅದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ವಾಸಿಷ್ಠ ರಾಮಾಯಣ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹಾರಾಜ - ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯು ನೆಲೆಸಲೆಂದು ಚತುಮೂರು ಬ್ರಹ್ಮನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅವನ ಮನಶ್ಯಾಂತಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆಂದೂ, ಅದನ್ನೇ ವಾಲ್ಯೇಕಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನು ಆದೇಶಾನುಷಾರವಾಗಿ ಗ್ರಂಥ ರೂಪದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದಾರ್ಮಾಯಣ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು, ನಿಶ್ಚಲದಾಸರು ಮುಂತಾದವರು ಈ ವಾಸಿಷ್ಠ ರಾಮಾಯಣದ ಅನೇಕ ಉತ್ತರಮಾಂತಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಾರೆ. ವಸಿಷ್ಠರ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಷೂ, ಶಂಕರರ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಷೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಭಿನ್ನತೆಯಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಆದರೂ ಅದ್ವೈತ ಮಾರ್ಗ ಜ್ಞಾನಸುಗಳು, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬಹು ಆದರದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭೋಗವೇ ಪರಮ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುವ ಈಗಿನ ಆಧುನಿಕ ನಾಗರೀಕತೆಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಅನೇಕ ದರ್ಶನಜ್ಞರು ತಿಳಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೊಡನೆ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಎನ್ನಬುದ್ಧಿ ಅಜ್ಞರಿಯ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಸಂಗತಿ.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಬಾಂಬೆಯ ನಿಣಾಯಸಾಗರ ಪ್ರಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶವೆಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದೊಡನೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಮೈಸೂರಿನ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ಯಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಶ್ರೀ ಗುಂಡಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವೈಭವವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯ, ಮುಮುಕ್ಷು, ವೈವಹಾರ, ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಉಪಶಮಗಳಿಂಬ ಮೊದಲ ಐದು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಮೂಲ-ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಸಹಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಜಯಚಾಮರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಅವರು ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೀಂದ್ರ, ಗ್ರಂಥ ರತ್ನಮಾಲೆಯ 34ನೆಯ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀ ದೇವುಡು ಅವರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದದೊಡನೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣ ವಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಮೂಲಕ- ಹಿಂದೀ ಅನುವಾದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಎರಡು ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ 'ಯೋಗ ವಾಸಿಷ್ಠ'ವು ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ, ಇದರ ಹಿಂದೀ ಅನುವಾದಕರು ಪಂಡಿತ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಶರ್ಮ ಅಚಾರ್ಯ ಅವರು.

ಈ ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ, ಮುಮುಕ್ಷು, ವೈವಹಾರ, ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಉಪಶಮ, ನಿವಾಣವೆಂಬ ಏಳು ಪ್ರಕರಣಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಾ ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ವೇದಾಂತಾಸಕ್ತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡುವುದು.

4) ಅದ್ಬುತರಾಮಾಯಣ

ಅದ್ಬುತರಾಮಾಯಣವನ್ನು ವಾಲ್ಯೋಚಿಯೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಬಹು ಜನರ ನಂಬಿಕೆ. ‘ಶ್ರೀಮದ್ವಾಲ್ಯೋಚಿಯೇ ಅದ್ಬುತೋತ್ತರ ಕಾಂಡೇ’ ಎಂಬ ಸಮಾಪ್ತಿವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇದರ ಕರ್ತೃ ವಾಲ್ಯೋಚಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದಾದರೂ ‘ವಾಲ್ಯೋಚೀಯೇ’ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಾಲ್ಯೋಚಿ ಶಿಷ್ಯರೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ವಾಲ್ಯೋಚಿ ಶಿಷ್ಯರು ಯಾರೋ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವನೆಯೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಾಲ್ಯೋಚಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ‘ವಾಲ್ಯೋಚೀಯೇ ಅದಿಕಾವ್ಯೇ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೋಚಿಯೇ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ವಾಲ್ಯೋಚಿ ಪ್ರೋಕ್ಟವೆಂದೇ ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಈ ಅದ್ಬುತ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ವಾಲ್ಯೋಚೀಯೇ ರಚಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಬಹು ಜನರ ಅಭಿಮತ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದ ಶೈಲಿಯು ಪಾಠವೂ, ಗಂಭೀರವೂ ಆಗಿದ್ದು ಸಹ್ಯದರ್ಯರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಅದ್ಬುತರಾಮಾಯಣದ ಶೈಲಿಯಾದರೂ ಬಹು ಜಾಳಾಗಿದ್ದು, ಒಂದಕ್ಕೂಂದು ಹೋಲಿಕೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಇರುವುದು. ಆದರೂ ಅದ್ಬುತ ರಾಮಾಯಣವು ಕಲಿಕೆಯ ಮೊದಲ ಭಾಗವಾದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲು ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಕೃತಿಯು ಜಾಳಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಮಾಯಣವು ನಂತರ ರಚಿತವಾದ್ದರಿಂದ, ಪಾಠವೂ, ಗಂಭೀರವೂ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಆಗ,

ನ್ಯಾಂ ಹಿ ಚರಿತಂ ರಾಮಚರಿತಂ ವರ್ಣಿತಂ ತತಃ।
ಸೀತಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಸಾರಂ ಯತ್ವಾಖಿತ್ವಾದತ್ರ ಸೋಕ್ತವಾನ್॥

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಂತೆ ಅದ್ಬುತರಾಮಾಯಣವು ನಂತರವಾದುದೇ ಎಂಬುದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ‘ವಾಲ್ಯೋಚೀಯೇ ಅದ್ಬುತೋತ್ತರ ಕಾಂಡೇ’ ಎಂಬ ಮಾತನಿಂದಲೂ, ರಾಮಾಯಣದ ನಂತರದ ರಚನೆ ಅದ್ಬುತರಾಮಾಯಣ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಆ ಕಾರಣ ವಾಲ್ಯೋಚಿಯ ಶಿಷ್ಯರು ಯಾರೋ ರಚಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಲವಕುಶರ ಚರಿತ್ರೆಯ ರೂಪವಾದ ಉತ್ತರ ಖಂಡಕ್ಕೂ ಈ ಅದ್ಬುತ ರಾಮಾಯಣ ರೂಪವಾದ ಉತ್ತರ ಖಂಡಕ್ಕೂ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಈ ಅದ್ಬುತರಾಮಾಯಣದ ಕರ್ತೃವು ಬೇರೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿನ ಕಥಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳು ಬಂದಿವೆ. ‘ಸೀತಾಯಾ: ಮೂಲಭೂತಾಯಾ: ಪ್ರಕೃತೀಃ ಚರಿತಂ ಮಹತ್ತಾ’ ಎಂಬ ಮಾತನಿಂದ ಸೀತೆಯು ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿ ವಿಷ್ಣುವು ರಾಮನಾಗಿ ಜನಿಸಲು ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯು ಸೀತೆಯಾಗಿ ಜನಿಸಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ಅಂಶವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಚರಿತೆಯೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದ್ದು ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಭಾವ ಇಲ್ಲದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ನಾರದ-ಪರಮತರು ಅಂಬರೀಷನ ಮಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ವಂಚಿಸಲು ಸಾಫ್ಟ್‌ಮ್ಯಾಯ ಮೌಕ್ಕೆ ವಿರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು, ಅಂಬರೀಷನಿಗೆ ಬಂದ ಶಾಪ, ಗಾನ

ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರಗೊಂಡ ನಾರದನನ್ನು ತುಂಬುವಿನ ಗಾನಃಪಾಯದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದುದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಶಾಪ ಬಂದು, ಆಕೆ ಸೀತೆಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುಫೆಳು ಎಂಬುದು ಅವಳೇ ಆದಿಶಕ್ತಿ ರೂಪಿಣಿ ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ವಿಷಯಗಳು.

ರಾವಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ರಾಮನು ಪಟ್ಟಾಭಿಜಿಕ್ತನಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ, ಸೀತೆಯು ಸಹಸ್ರಕಂತ ರಾವಣನೆಂಬುವವನು ಒಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆಂದು ಒಬ್ಬ ಯೋಗಿ ತನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವನೆಂದು ರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಹುರುದುಬಿಸುವಳು. ಆದರೆ ರಾಮನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾಯುವನು. ಕೊನೆಗೆ ಸೀತೆ ಕಾಳಿಯಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಳು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ರಾಮನು ಜೀವ ಪಡೆಯುವನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಥಾ ಭಾಗ ಅತ್ಯಲ್ಪದ ವೇದಾಂತ ಭಾಗವೇ ಹೆಚ್ಚು. ರಾಮನಿಗಿಂತ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಸೀತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಸಹಸ್ರಕಂತನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಸೀತೆಯೇ ಸಂಹರಿಸಿದಳೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಕ್ತಾಧಿಕತಾರೂಪವಾದ ಶಾಕ್ತ ಪೂರಾಣವಿದಾಗಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಸೀತಾ ಸಹಸ್ರನಾಮ ಸೋತ್ರವು ವಿಶ್ವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಕಾಳಿಯೇ ಸೀತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಲ್ಲವೂ ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಕಾರಣವೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಅದ್ಬುತ ರಾಮಾಯಣ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದು.

ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 27 ಸರ್ಗಸ್ ಗಳಿವೆ. ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರಾದ ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೆಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಅವರು, ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಬೇಲದಕೆರೆ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡಾನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜಯಚಾಮರಾಜೆಂದ್ರಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ 28ನೆಯ ಕುಸುಮವಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಬಾಂಬೆಯ ನಿಣಾಯಸಾಗರ ಮುದ್ರಣಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಾ ಮುದ್ರಣವಾಗಿದೆ.

5) ವೇದಾಂತರಾಮಾಯಣ

ಇದು ವೇದಾಂತ ಪರವಾದ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಸಕಲಜೀವಿಗಳಿಗೂ ವೇದಾಂತ ವಿಷಯಕ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವಶರಿಸಿ, ಲೋಕೋದ್ಭಾರಕನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕನಾಗಿ ಮೇರದನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ವಣಿಕಾರಕಾಗಿದೆ. ಇದರ ಕರ್ತೃ ಶಿವಸಹಾಯಬುಧ ಎಂಬುವನು. ಸರಯೂನದಿಯ ಉತ್ತರ ತಟದಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಹ್ಯಣ ಶ್ರೀಷ್ಟನಾದ ಷಿಕಾರಾಮನಿಗೆ ಇಚ್ಛಾರಾಮನೆಂಬುವನು ಮಗ. ಅವನ ಮಗ ಹೀರಾರಾಮ. ಅವನ ಮಗ ವಿಶ್ವರಾಮ. ಇವನಿಗೆ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯವನೇ ಈ ಶಿವಸಹಾಯಬುಧನು. ಇವನ ಅಣ್ಣ ಶಿವನಾರಾಯಣ, ಇವನ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀದತ್ತ.

ರಾಮನು ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪಿಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಸಕಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಅವನಿಂದ ಉಧ್ವತ್ರಾದವರೆಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪರಮ ಸಾರ. ಇದು ಸಂವರ್ತ-ವರತಂತು ಇಬ್ಬರ ಸಂವಾದರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಲಕಾಂಡ, ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡ, ಅರಣ್ಯಕಾಂಡ,

ಕಿಷ್ಯಂಧಾಕಾಂಡ, ಸುಂದರಕಾಂಡ, ಯುದ್ಧಕಾಂಡ, ಉತ್ತರಕಾಂಡಗಳೆಂದು ಏಳು ಕಾಂಡಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಇದು ಬಾಂಬಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಮುದ್ರಣಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ ವಿಷ್ಣು-ಕೃಷ್ಣ ದಾಸರಿಂದ ಹಿಂದಿ ಟೋಕೆಯೊಡನೆ, ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

6) ಭುತುಂಡಿ ರಾಮಾಯಣ

ಭುತುಂಡಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಭುತುಂಡಿ ಎಂಬುವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅದಿರಾಮಾಯಣ, ಬ್ರಹ್ಮ ರಾಮಾಯಣ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಉಂಟು. ‘ಯುಗಲ ಸಹಸ್ರನಾಮಿ’ ‘ರಾಮನವರತ್ತ ಶಾರಸಂಗ್ರಹ’ ‘ರಾಮಚರಿತ ಮಾನಸ’ದ ನಿಗಮಾಗಮೀ ಟೋಕಾ’ ಎಂಬಂತಾದೆಡೆ ಈ ರಾಮಾಯಣದ ಉಲ್ಲೇಖಿವಿದೆ. ಭುತುಂಡನ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರೌಕ್ಷವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕಥೆಯು ಪ್ರಚಲಿತ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಕಥಾವಸ್ತು, ಶೈಲಿ ಎಲ್ಲಾಗಳಿಗಂತಲೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ರಾಮನು ತನ್ನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಸೀತೆಗೆ, ಪ್ರಮೋದವನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನೆಂದು, ನಂತರ ಸೀತೆಯು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಭರತನಿಗೂ ಹೇಳಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಹನುಮಂತನು ಕೇಳಿದನೆಂದೂ, ನಂತರ ಹನುಮಂತನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹಯಗ್ರೀವನೂ, ಹಯಗ್ರೀವನಿಂದ ಅಗಸ್ತ್ಯನು, ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಂದ ಯುಷಿಗಳು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ತಿಳಿದರೆಂದು ಗ್ರಂಥದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುವುದು. ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಭುತುಂಡಿ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ‘ಹನುಮತ್ಸಂಹಿತೆ’ ಮತ್ತು ‘ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆ’ ಎಂಬ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳು ಆದುವೆಂದೂ ಇದೇ ಗ್ರಂಥದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ಈಗ ದೊರೆಕುಪುದಾದರೂ ಭುತುಂಡಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸ್ವರೂಪಾದೀಗಳಿಗಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 36000 ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮ-ಭುತುಂಡ ಸಂಖಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಈ ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಂಥವು ಪೂರ್ವ ಎಂದ, ಪಶ್ಚಿಮ ಎಂದ. ದಕ್ಷಿಣ ಎಂದ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಎಂಡಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಎಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದೆ. ಪೂರ್ವ ಎಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಹಂಟ್ನಿಂದ ಅವನು ಯುವರಾಜ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಕೂರುವ ಪ್ರಸಂಗದವರೆಗೆ ಕಥೆಯಿದೆ. ಎಂಡದಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿವಾಹ ನಂತರ ಅವನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬರುವವರೆಗಿನ ಕಥೆಯಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಎಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕದವರೆಗಿನ ಕಥೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರ ಎಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಪರಿಕರಗಳು, ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾರೂಢನೆ ನಿತ್ಯಧಾರು ಯಾತ್ರೆಯ ವಣಾನೆಯಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಮರಾಜ್ಯ ಪಾರಿಪ್ರಾಯ ಸೀತಾವನವಾಸ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅಂತರ್ಧಾನ ಲೀಲೆ, ದಶರಥನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ರಾವಣನ ದಿಗ್ಂಡಯ ಯಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಸಹಸ್ರಾಙ್ಗನನೊಡನೆ ರಾವಣನ ಯುದ್ಧ, ಚಿತ್ರಕೂಟದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ವಿಹಾರ ಲೀಲೆ, ಸೀತೆಯ

ಜನ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತ, ಸರಯೂ ಜನ್ಮಕಥನ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೋಹಿನಿ ರೂಪಧಾರಣ ಮುಂತಾದ ಕಥೆಗಳು ನಾಲ್ಕು ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನೊಡನೆ ಈ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥಾವಸ್ತುವು ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಆದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಾಯಣ ಅದ್ವೈತಪರವಾಗಿದ್ದರೆ, ಇದು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪರವಾಗಿದೆ. ರಾಮನ ವೃಕ್ಷ ಚಿತ್ರಣ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಮನೋಭಿಪೂರ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಾಗ ಅವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಿಯಿಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನ ಅದ್ವೈತಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಈ ತತ್ವದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇದು ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದ ವಿಶ್ವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಮುಂದೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದೆ. ಇದರ ರಚನಾಕಾಲ ಹಾಗೂ ಕರ್ತೃವಿನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ನಿಶಿರವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಇದು ಮನೋಲಾಳಸಕ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ವಾರಾಣಸಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಕಾಶನವಾಗಿದ್ದ ಗೋರಬಿಪುರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಹಿಂದೀ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯರಾದ ಡಾ ಭಗವತೀ ಪ್ರಸಾದ ಸಿಂಹರು ಇದರ ಸಂಪಾದಕರು.

ಹೀಗೆ ಸಂಸ್ಕಿರ್ತದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೇಕರಾಮಾಯಣಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಕೆಲವು ರಾಮಾಯಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ವರ್ಣನಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಶೈಲಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಕುಶಾಹಲವನ್ನು ರಂಜನೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಈ ರಾಮಾಯಣಗಳಲ್ಲದೆ, ಈ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಮೂಲವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು, ಖಂಡಕಾವ್ಯಗಳು, ನಾಟಕಗಳು, ಸಂದೇಶ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಬಾಲರಾಮಾಯಣಗ್ರಂಥಗಳು ಬಹಳಷ್ಟು ಬಂದಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ, ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಮಲಯಾಳ, ಹಿಂದಿ, ಮುಂತಾದ ಪೂರ್ಣತೀರ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಾಗಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥಾ ಸೌರೇತಸ್ಸು ಹರಿದುಹೋಗಿದೆ. ಇವುಗಳು ಎಷ್ಟೇ ಬಂದಿರಲೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮೂಲ ಸರಿತ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ಹಾಗೂ ಇವರೆಲ್ಲರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಯೇಕ ಎನ್ನವುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ವಾಗ್ನಿದ ವಾಲ್ಯೋಚಿಯ ವಾಕ್ಯರಿಕಲ್ಪನೆ

- ವಿದ್ವಾನ್ ಜಿ. ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟ

“ಮಗ್ನೀದ ಯಜುವೇದ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನೇದಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡದೇ ಇರುವವನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲಾರ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆರೂಪಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಬಾರಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿರಲೇಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಪರಬ್ದವು ಹೊರ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಕರಣ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟಕಟಪ್ಪಾಗಿ ಚೀತೋಹಾರಿಯಾಗಿವೆ. ವಾಕ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಳಂಬವಾಗಲಿ ಅತಿತ್ವರೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಶುದ್ಧವಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ. ಮಾತನ್ನು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ವಿಸ್ತೃತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸ್ವಷ್ಟತೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕೊಲ್ಲಲ್ಲು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿರಿದು ನಿಂತಿರುವ ಶತ್ರುವಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಂಥ ಮಾತು ಮುದಗೊಳಿಸಿತು” - ಹನುಮಂತನ ಭಾಷಾವೈದ್ಯಾಷ್ಟಕೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಇದು. ಸುಗ್ರೀವನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಮಷ್ಟುಮೂಕವರ್ವತದಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದು ಹನುಮಂತ ಭಿಕ್ಷು ವೇಷಧರಿಸಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾರ ಬಳಿ ಸಾರಿದ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ ಸುಗ್ರೀವನ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಅರುಹುತಾನೆ. ಕಿಷ್ಯಂಧಾಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಚಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ವಾಲ್ಯೋಚಿಯ ಇಷ್ಟಪ್ಪತ್ತು ಶೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ ಎರಡು. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಸಾಫ್ತನ, ಎರಡು ಭಾಷೆಯ ಮಾಧ್ಯಮ.

ಭಾಷೆಯ ಸಾಫ್ತನ:

ರಾಮನ ಬಾಯಿಂದ ಮೇಲಿನ ಮಾತು ಹೊರಟಾಗ ರಾಮನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ರಾಮ ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀತೆಯ ನೆನಪಾಗಿ ರೋಮಾಂಚಿತವಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ಕದಲಿತು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಚಂಚಲವಾದವು. ದುಃಖ ಒತ್ತರಿಸಿತು. ಕಾಮಾರ್ಥನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ತನ್ನ ವಿವಶತೆಯನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ - ಹರಿಣ ಹರಿಣಿಗಳು, ಲತಾವೃಕ್ಷಗಳು, ಸೆವಿಲುಗಳು ಕಾಂತಾವಿರಹಿತನಾದ ನನಗೆ ಹುಟ್ಟು ಹಿಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ವೃದೇಹಿಯೊಡನೆ ಪಂಪಾತೀರದ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರೆ ನಾನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹಿಡಿದೇನು. ಜಾನಕಿಯಿಲ್ಲದೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಬದುಕಲಾರೆ ಎಂದು ವಿಲಾಪಿಸುವನು. ರಾಮನ ವಿವಶತೆಯ ಪರಾಕ್ರಮನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ‘ಕಾಮ

ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಅಣ್ಣ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನು ಮರೆತೆಯಾ” ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಉಹಿಸಬಹುದು. ಇಂಥ ಮನಸ್ಸಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ಆಗ ನೇರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದ ಹನುಮಂತ. ಅವನು ಮಾತು ಮುಗಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ರಾಮನಬಾಯಿಂದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದವು. ಹನುಮಂತನ ಮಾತಿನ ವೋದಲ ಸ್ಥಿಗೂ ಅನಂತರದ ಸ್ಥಿಗೂ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಕೆಂಡುಬರುವ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಹನುಮಂತನ ಭಾಷೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಎಷ್ಟು ಏಂಜ್ಯಾವತ್ತರವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲದು! ಮಾತು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಲೆ. ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಕರಕ್ಕೂ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ವಾಕ್ಯವಿನ್ನಾಸಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ಬೆಲೆ ಇದೇ ಇದೆ. ಅಪಶ್ಚ ಹೇಗೆ ವಜ್ರಾವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿಯಾದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸ್ವಾತ್ಮೆ, ತಡವಾಗಿ ಉಚ್ಛರಿಸುವುದು, ಬಿಕ್ಷುವಂತೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಕರ್ಣಾಕರ್ತೋರ ಧ್ವನಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಿಗೆ ಕೇಳಿದಂತೆ ಹೇಳುವುದು, ಅಷಾಫದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರವನ್ನು ಉಚ್ಛರಿಸುವುದು ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಉಚ್ಛರಿಸುವುದು, ರಾಗವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು, ಅಕ್ಕರಗಳನ್ನು ಸುಂಗುವುದು, ಹೃಸ್ವನ್ನು ದೀಘೋವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು, ದೀಘೋವನ್ನು ಹೃಸ್ವವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವುದು, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಉಗುಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಂತೆ ಹೇಳುವುದು, ಬಾಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತೆರೆಯದೇ ಉಚ್ಛರಿಸುವುದು (ಈ ದೋಷಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣ ಮಹಾಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು) ಸಹ ಅಷ್ಟೇವಜ್ರಾ. ಅಪ್ರಮುತ ವಿಷಯದ ಲಂಬನೆಯೂ ದೊಡ್ಡ ದೋಷ. ಹೀಗೆ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲಿನ ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಸಂದರ್ಭ ಸ್ವಷ್ಟಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಲ್ಪಡೆ. “ಸಂಸ್ಕಾರ ಕ್ರಮ ಸಂಪನ್ಮಾಂ” “ಹೃದಯ ಹಾರಿಣೀ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರಪೂರ್ಯವಾದ ವಾಲ್ಯಾಕ್ಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿರಿಸಬ್ಬಾಳ್ಳಿಬೇಕು.

ಭಾಷೆ ಯಾವುದು?

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನಾಡಿದ ಭಾಷೆ ಯಾವುದು? ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಅಥವಾ ಬೇರೊಂದು ಭಾಷೆಯೇ. ಮೇಲೊಂಟಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹನುಮಂತನು ಮಾಡ್ಯಾಮವಾಗಿ ಬಳಸಿದನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಮಾಯಣದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಮಾಡ್ಯಾಮವನ್ನಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದನೆಂದು ನಿಣಾಯಿಸಬಹುದು. ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಮಾತಿನಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿದ ಸೀತೆಯು ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ನೇಣು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವಳು. ಆಗ ಶಿಂಶಪಾ ವ್ಯಕ್ತದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಸಂದೇಹ ಹುಟ್ಟಿತು ‘ನಾನು ವಾನರ. ಮೇಲಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರಾಡುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ. ದ್ವಿಜನಂತೆ ನಾನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ನಾನು ರಾವಣನೆಂದೇ ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟಾಳು’ ಇಲ್ಲಿ ‘ಮನುಷ್ಯರಾಡುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ’ ಎನ್ನುವುದು

ಗಮನಾಹ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮುಂದುವರೆದು ‘ನಾನು ಮನುಷ್ಯ ಭಾಷೆಯಿಂದಲೇ ಮಾತನಾಡಿ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪೆಬೇಕೆಲ್ಲದ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ರಾಮಾಯಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಲೋಕಭಾಷೆ-ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನಪ್ರದಕ್ಷಿ ಮೇಲಿನ ಸಂದರ್ಭ ಸಾಫ್ತೀಯಾಗಬಲ್ಲದು. ರಾಮಾಯಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳು ದ್ವೇಸಂದಿನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಪ್ರೇ ಇಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವ ವಿಷಯ ಇಲ್ಲ ಅಪ್ರಸ್ತುತ. ಆದರೆ ಹೊಸಬರ ಭೇಟಿಯಾದಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕಭಾಷೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತವಾಗಿತ್ತನ್ನಪ್ರದಕ್ಷಿ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿಯ ಹನುಮಂತನ ಚಿಂತನ ಸಾಫ್ತಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಮನ ಪ್ರಧಾನ ದರ್ಶನದ ಸಂಭರದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ಬಳಸಿದ ಭಾಷೆ ಲೋಕಭಾಷೆ - ಮನುಷ್ಯ ಭಾಷೆಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ. ಆ ಸಂಭರದಲ್ಲಿಯ ‘ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಖಣ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ’ ‘ವ್ಯಾಕರಣ ಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ’. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇತಿಹಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಮಾಯಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣ (ಪಾಠೀನೀಯ ವ್ಯಾಕರಣವಲ, ಬೇರೆ ಐಂದ್ರಾದಿ ವ್ಯಾಕರಣ) ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಹನುಮಂತ ಬಲ್ಲ ವ್ಯಾಕರಣ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದೇ ಆಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ! ವ್ಯಾಕರಣದಿಂದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಆಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ!

ಹೀಗೆ ರಾಮಾಯಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಲೋಕಭಾಷೆಯಾಗಿ - ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹದವರಿತು ಮಾತನಾಡುವವನಿಗೆ ಮನ್ನಣಿಗೆ ಇತ್ತು. ರಾಯಭಾರಿಯಾಗುವವರಿಗಂತೂ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿತ ವಿಡ್ಯಾಯವಾದಂತಿತ್ತು. ‘ದೂತನ ವಾಗ್ಣೇಭವದಿಂದಲೇ ಸರಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನೇರವೇರುತ್ತವೇ’ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಈ ಸಂಭರದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಿದ್ದು.

(ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬರೆಯುವಾಗ ವಿದ್ಬಾನ್ ಶ್ರೀ ಎನ್. ರಂಗನಾಥ ಶರ್ಮ ಅವರ ರಾಮಾಯಣದ ಅನುವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೇ ಹೇಜ್ಞಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.)

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣಗಳು

- ವಿದ್ವಾನ್ ಮಲ್ಲೇಪುರಂ ಜಿ. ವೆಂಕಟೇಶ

ರಾಮಚರಿತಾಮೃತಂ ಸರ್ವರುಂಡರು
ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೀರದಿದು ನಿರ್ವಹಿಸಿದು
ಪುಳಿಪುಟ್ಟು ನಿಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ
- ಚೊಬ್ಬುರು ರಂಗ

ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲದವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಾ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ನಾನಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಜತೆಯನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಕನ್ನಡವಂತೂ ಇತರ ದೇಖಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಸಮನಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಘಣ್ಣರಾಯನೇ ತಿಣುಕುವಷ್ಟು, ರಘುವರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಷ್ಟು, ಸರ್ವಾಧಿವಾಗಿ ರಾಮಾಯಣ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ವೇಷಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 9ನೇಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ರಾಮಕಥೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿದ್ದರಬೇಕೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ನೃಪತುಂಗನ ಲಾಕ್ಷ್ಮಿಣಿಕ ಕೃತಿ 'ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗಂ' ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೋ ರಾಮಾಯಣ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ದೃತವಾದ ಕೆಲವು ಪದ್ಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಬರುವುದನ್ನು ಬಲ್ಲಿದರು ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿಯೇ. ಪೊನ್ನ 'ಭುವನ್ಸೈಕ ರಾಮಾಭ್ಯಾದಯ'ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಹತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾವುಂಡರಾಯನ 'ಚಾವುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರ ಕಥೆಯು ನಡುವೆ ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಕಥೆಯಂತೆ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಥೆಯೂ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇದೆಲ್ಲ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ 'ರಾಮ ಕಥೆ'ಯನ್ನು ಬರೆದ ಅಭಿನವಪಂಪ ನಾಗಚಂದ್ರನ ಕೃತಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಸಂಗತಿ. ನಮಗೆ ಸದ್ಯ ರಾಮಾಯಣದ ದನಿ ಕೇಳಬರುವುದು ನಾಗಚಂದ್ರನ 'ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಚರಿತ ಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿಯೇ. ಶ್ರೀ ವಿ.ಸಿ. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಿವರಿಸುವುದಾದರೆ "ನಾಗಚಂದ್ರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಕಾವ್ಯ ಗೌರವ ಪಡೆಯಬಲ್ಲ ಯಾವ ರಾಮಾಯಣ ಕೃತಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ. 12ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯ ಭಾಗ 13ರ ಆರಂಭ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನವಪಂಪನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಾಮಚಂದ್ರ, ಚರಿತ ಪುರಾಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ 'ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣ' ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಖ್ಯಾತ. ಜ್ಯೇನ ಕಥಾ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶಲಾಕಾಪುರಷರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದ ಬಲದೇವ ವಾಸುದೇವರ ಕಥೆ ಅದು.

ನಾಗಚಂದ್ರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹು ಮುಂಬಿನಿಂದ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ರಾಮಕಥಾ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತು. ವಿಮಲಸೂರಿಯ ಪಲುಮುಚರಿತ (ಪದ್ಮಚರಿತ) ಎಂಬ ಕೃತಿಯೂ ಇತ್ತು. ವಿಮಲಸೂರಿಯ ಕೃತಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತಾಪನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡವು'.

ಪಂಪರಾಮಾಯಣ ‘ಜೈನರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕಾವ್ಯ. ಚಂಪೂ ಪ್ರಕಾರದ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಲೋಕ ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬಂದಿದೆ. ಇವನ ಕಾಲ ಕ್ರ.ಶ. 1140. ಇವನ ಗುರು ಬಾಲಚಂದ್ರಮನಿ. ಇವನಿಗೆ ಭಾರತೀಕರ್ಣಪೂರ, ಕವಿತಾ ಮನೋಹರ, ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾಧರ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿರುವುದುಂಟು. ಆದಿಕವಿ ಪಂಪನ ಆದಶರ್ತ ಮತ್ತು ಮಾದರಿ ಇವನ ಕಾವ್ಯದ ಗೊತ್ತುಗುರಿಗಳಾಗಿವೆ. ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದ ಪಾಠಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಕಲ್ಲಿತ ಪಾಠಗಳೂ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಘಟಣೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವು ಆ ಕಾವ್ಯದ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಫಲದಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತವೆಯೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆದುಕೊಂಡರೆ ಅಭಿನವ ಪಂಪ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು: ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಪಾಠ, ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ರಾಮನ ಪಾಠವಲ್ಲ. ರಾವಣ ಇಲ್ಲಿ ಉದಾತ್ತವ್ಯಕ್ತಿ, ಆದರೆ ಪತನಕ್ಕೆ ಈಡಾದಾಗ ಓದುಗರ ಅನುಕಂಪೆಗೂ ಸಹಾನುಭೂತಿಗೂ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ - ಮಾಠವಲ್ಲ ಪಾಠನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜನಪಿರಿಯವಾಗಿದ್ದ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಬಹುತಃ ಚಿನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಜೈನಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದರೆಂದು ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದರೆ ನಿಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವನ ನಂತರದ ಕಾಲದವರು ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ರೀತಿ ಇವನ ಆದಶರ್ತವೇ. ಸುಮಾರಾಗಿ ಜೈನಕವಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಭಿನವ ಪಂಪನದೇ ದಾರಿ ಆಯಿತು. ಕುಮುದೇಂದು ಎಂಬ ಕವಿ ಕ್ರ.ಶ. 1275ರಲ್ಲಿದ್ದ ಪದ್ಧನಂದಿವ್ರತಿ ಎಂಬುವನು ಇವನ ತಂದೆ. ತಾಯಿಯು ಕಾಮಾಂಬಿಕೆ. ಮೊಡ್ಡಪ್ಪ ಅಹಂಕಾರವರಿಂದ ಕುಮುದೇಂದುವನು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಾತಾವರಣವಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಕವಿತೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಇವನು ಜನ್ಮವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗಿಂತ ಈಚಿನವರೆಂದು ಸ್ಥಾಲವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಮೊದಲೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಇದು ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾವ್ಯ. ಆದರೆ ತುಂಬ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಕಣ್ಣತ್ತಿಯೂ ನೋಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ವರ್ಣನಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆ ನಾಗಚಂದ್ರನ ರಾಮಾಯಣವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಕುಮುದೇಂದುವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ‘ರಾಮ ವಿಜಯ ಕಾವ್ಯ’, ಇದನ್ನೂ ಬರೆದವನು ಕವಿ ಮಿತ್ರ, ದೇವಪ್ಪ ಈ ಕಾವ್ಯ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ;

ಕೋವಿದರುಗಳ ಹೃತ್ಯಮಲ ಭಾಸ್ತರ ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಮುಖಮೇಮುಕುರಾ ಭಾವಕರುಗಳ ಸಂತಸ ಸಾಗರ ಮಿತ್ರ! ದೇವಪ್ಪನೇರೆದ ಸತ್ಯಾವ್ಯ.

ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಾವ್ಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ದಶರಥಕುಮಾರ ರಾಮಚಂದ್ರ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಮುದುವೆಯಾದ ವಿವರವನ್ನು ರಾವಣನು ನಾರದನಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಅತನ ಮನಸ್ಸು ಮನ್ಯಧ ಬಾಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂದು ಮೋಷದಿಂದ ಕದ್ಮಾಯ್ಯತಾನೆ. ರಾಮನು ಲಂಕೆಗೆ ಬಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ರಾವಣನ ತಮ್ಮ ವಿಭಿಂಜನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಸೀತೆಯ ಜೊತೆ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಾನೆ. ಮಕ್ಕಳಾದ ಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕಮಾರ್ಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿ ಜಿನದೀಕ್ಕೆ ಸ್ವೇಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜೈನಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಶಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಭಿನವಪಂಪನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಹಾಗೆ ರಾವಣನ ಪಾತ್ರ-ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಇಲ್ಲ. ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ ಜೈನಕಥಾಮಾದರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇವನ ಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೀಗೆ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

‘ರಷದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ಭಾವದಿಂದ ಬೆಳೆಯಿಸಿ
ಅಲಂಕೃತಿಯಿಂದ ಪೋರೆದು ವಸುಧೇಗೆ
ಅತ್ಯಧಿಕವೆನ್ನಿಸಿ ಪೇಳಿದನು’

ಎಂದು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಣುಕ ಮಹಾರಾಜ ಗೌತಮಗಣಧರರಿಂದ ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಯ ಮನದನ್ನೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಜೈನಸಂಪ್ರದಾಯದ ರಾಮಾಯಣ ಕಥೆಯಿಂದ ಹೋರ ಜಾರಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವ ರಾಮಾಯಣ ಕಾವ್ಯಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇವೆ. ನರಹರಿ ಕವಿಯ ‘ತೋರವೆ ರಾಮಾಯಣ’ದ ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಮುಂದುವರೆದರೆ ಸಾಕಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಕವಿ ಉತ್ತರ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈತ 1600ರಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನಿಗಿಂತ ಈಚಿನವನೇನೋ ಹೌದು. ಈ ಕಾವ್ಯ 44 ಸಂಧಿಗಳಿಂದ 2,036 ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಷಟ್ಪದಿಯಾದ ‘ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ’ಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಯೋಗೀಂದ್ರನೆಂಬುವನ ಉತ್ತರ ರಾಮಾಯಣ ಅವನೇ ಹೇಳುವಂತೆ:

ಉತ್ತಮವೆನಿಷ್ಟುದು। ಇಂತುತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕ ಭಾ।
ರಿತ್ರವಿದು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮನಿಪನಿಂದಾ।
ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಯ್ತದನೆ। ಮತ್ತೆ ಯೋಗೀಂದ್ರಾಖ್ಯ
ನುತ್ತಮರು ಮೆಚ್ಚಿ ಕನ್ನಡದಲೋರದಾ॥

ಷಟ್ಪದಿಯೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಕುಸುಮಂಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ರಾಮಾಯಣದ

ಉತ್ತರಕಾಂಡದ ಕಥೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕಾಂಡದ ಕಥೆ ಬರುವುದು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಇದರೂಡನೆ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದದ್ದು ‘ಮೂಲಕಾರ್ಯಾಯಣ’. ಈ ಕವಿ ಯಾರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಕತೆ ‘ಮೂಲಕಾಸುರ ಲಂಕೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ವಿಭಿಷಣನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಶೋನಿಂದ ಸತ್ತೆ ಕಥೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ’! ಉತ್ತರಕಾಂಡದ ಕತೆ ನರಹರಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು. ಅವನು ಬಿಟ್ಟ ಕಥೆಯನ್ನು ಪೂರ್ವೀಕ್ಷಿದ್ದು ತಿರುಮಲೆವೈದ್ಯನೆಂಬ ಕವಿ. ಇವನೂ ಬಾಹ್ಯಣ. ಸು 1650 ಇರಬಹುದು. 20 ಸಂಖ್ಯೆ 1010 ಪದ್ಯಗಳವೆಂದು ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನು ಇದೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದ ಕಾವ್ಯಗಳು ತಿಪ್ಪುರಸನ್ (1650) ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ರಾಮಾಯಣ: ತಿಪ್ಪಣಿನ ಶಂಕರ ರಾಮಾಯಣ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಾಯಣ. ಹರಿದಾಸನ್ ವೂಲಬಲ ರಾಮಾಯಣ. ವೆಂಕಾಮಾತ್ಮನ್ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾರತಾಯಣ ಅಥವಾ ರಾಮಕಥಾಭ್ಯಾದಯ. ವರದವಿಟ್ಟಲನ ‘ವರದವಿಟ್ಟಲ ರಾಮಾಯಣ’. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೆಲವೇರಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಹೆಸರು ಹೇಳಬಹುದಾದವುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ.

ಕನ್ನಡ ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ, ಅದು ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿರುವಷ್ಟು ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಭಾವಕಲ್ಪನೆ, ಸಂವಿಧಾನಚಾತುರ್ಯ, ಭಾಷಾ ಶೈಲಿ, ಲಲಿತ ವಣಿನೆ, ಧ್ವನಿ ಪ್ರಚುರತೆ ಎಲ್ಲವೂ ತೀರ್ಗೊಣ. ಉತ್ತಾಹದಿಂದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಹ್ಯದಯರೂ ಓದಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿರುವ ಈ ಕಾವ್ಯ ಸರಳ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಮುರೆಯುತ್ತಿದೆ. ವಾಲ್ಯೇಕಿಯನ್ನು ಚಾಚುತಪ್ಪದೆ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ವಾಲ್ಯೇಕಿಗಳಿಗಿರುವ ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರತಿಭೆ, ಲೋಕಜ್ಞಾನ, ಕಾವ್ಯ ಶೈಷ್ವತೆ ನರಹರಿಗಿಲ್ಲ. ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣ ತುಂಬ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾವ್ಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಭಾಗದಷ್ಟು ಯುದ್ಧಕಾಂಡವೇ ಆಕ್ರಮಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಸರಸಯುಕ್ತವೂ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವೂ ಆಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಕತೆ ಆರಂಭವಾಗುವುದೇ ಬೀರೆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ. ವಾಲ್ಯೇಕಿ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕಿಂತ ಬೀರೆಯಾಗಿ: ಒಂದು ಸಲ ಈಶ್ವರ ಒಡ್ಡೋಲಗದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಪಾರ್ವತಿಯು ಎಲ್ಲ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೂಡಿರುವ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಮಹಾಪುರುಷ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಈಶ್ವರನೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ನಾರದ ಮಹಾಸ್ವಿ ವಾಲ್ಯೇಕ ಮುನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಾಲ್ಯೇಕ ಕುಶಲವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಕಾರ ಪೂರ್ವಾರ್ಥ ಕಲ್ಪಿತ ಸಂಗತಿ; ಉತ್ತರಾರ್ಥ ತಥ್ಯ. ಉಳಿದ ಕಥಾಭಾಗ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಏ.ಸಿ. ಅವರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ‘ಮೂಲ ರಾಮಾಯಣದ ಹೃದಯ ದರ್ಶನವಾಗಲಿ, ಭಾವಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣದು’!

ಈ ನಡುವೆ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಕವಿಗಳು ನಾಟಕಕಾರರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕುಶಾಹಲಕರವಾದುದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿತೆಯಾಗಿಯೋ ಗದ್ಯಕೃತಿಯಾಗಿಯೋ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು 15ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಶೇಷ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆ ಅರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಥಾಭಾಗ ಎಲ್ಲಾಗೂ ಪರಿಚಿತವಾದುದೇ. ಸೀತಾ ವನವಾಸದ ಪ್ರಸಂಗ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಗೂತ್ತಿಲ್ಲ? ಈ ಹಿಂದೆ ವೆಂಕಾಮಾತ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಬತ್ತಲೇಶ್ವರನ ರಾಮಾಯಣದ ಬಗೆಗೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶ್ನಾ ಉಂಟು. ಇದು ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕೌಶಿಕರಾಮಾಯಣವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವೆಂಕಮಾತ್ಮನದು ದೊಡ್ಡ ಕೃತಿ. ಕೌಶಿಕ ರಾಮಾಯಣ 44 ಸಂಧಿಗಳ ಕೃತಿ. ಎರಡೂ ಸಹ ಷಟ್ಪದಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಲ್ಲ. ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣದಂತೆ ಕೌಶಿಕ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕಾಂಡವೇ ಕಾವ್ಯದ ಅರ್ಥದಷ್ಟು ಆಕ್ರಮಿಸಿದೆ! ಅಪ್ರಾಕೃತ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗ ಕಡಿಮೆ, ಸಂಗ್ರಹಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಯಾಜಿಕಾನದ ಪ್ರಭಾವ ತುಂಬಾ ಉಂಟು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಗದ್ಯಕೃತಿ ಚಾಮರಾಜನ 'ಚಾಮರಾಜೋತ್ತೀವಿಲಾಸ ರಾಮಾಯಣ'. ಗುಣದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಕೃತಿಯಲ್ಲ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಗದ್ಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿದ ಕೃತಿ.

ನಾವು ಈಗ 19ನೇಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನಂದಳಿಕೆ ನಾರಾಯಣಪ್ಪ ಅಥವಾ ಮುದ್ದಣನ ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧಂ, ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಂ, ಅದ್ವೃತ ರಾಮಾಯಣಂ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳಿನಿಸಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಕೃತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧಂ, ಅದ್ವೃತ ರಾಮಾಯಣಂ-ಇವರಡರಲ್ಲಿ ಮುದ್ದಣನ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ, ಭಾವ ಚಾತುರ್ಯ, ಸಂಯಮ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದು ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧಂ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ. ಅದ್ವೃತ ರಾಮಾಯಣಂ-ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವ ಹಾಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಅದ್ವೃತ ರಾಮಾಯಣವೇ. ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧಂ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುದ್ದಣ ನಿರೂಪಿಸಿದರೆ ಅದ್ವೃತ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಮಹಿಮೆ, ಅವಳು ಆದಿಶಕ್ತಿ ಮಹಾಮಾಯೆ ಎಂಬಂತೆ ಚಿತ್ತಿತವಾಗಿದೆ. ಇವನದೇ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ವಾದ್ಯಕ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಐದು ಸಂಧಿ, ಇನ್ನೂರ ನಲವತ್ತೇಳು ಪದ್ಯಗಳು ಇವೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದು ಪಟ್ಟಾಭಿಷಕ್ತಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಮುದ್ದಣನ ಕಾಲದವರೇ ಆದ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಲಿಂಗರಾಜೇ ಅರಂಬ 'ಕನಾಟಕ ರಾಮಾಯಣ ಸಂಗ್ರಹ' ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜ ಚಾಮರಾಜೋಂದ್ರ, ಒಡೆಯರ್ ಅವರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದತೆ ಸೋಸಲೆ ಅಯ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರಾಳು 'ಶೇಷರಾಮಾಯಣ' ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರ ರಾಮಾಯಣದ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು

ಮಾತ್ರ, ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಜೀವನ ಪ್ರಕಾರ, ಮಾನವತೆ, ಈಚಿನ ಕಾವ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಂಜಿಗಳು ವಾಲ್ಯೇಕಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೇ ಕೇಳಿದಾಗ ಹೇಳಿದ್ದೇನು?

“ಪರಂ ಕವೀನಾಂ ಆಧಾರಂ ಅಭಿಗೀತಮಿದಂ ಗೀತಂ” ಎಂದೇ. ಇದನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉಳಿದವರು!

ಆಧುನಿಕ ಸಂಪೇದನೆಗೆ ತಕ್ಷಂತೆ ಈಗ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಗದ್ಯ, ಪದ್ಯ ರಾಮಾಯಣ ಕೃತಿಗಳು ಒಟ್ಟು ಕರೆಯನ್ನು ಆಧುನಿಕವೇ, ಎಲ್ಲಾ ಆದರ್ಶವೂಡುವಂತೆ, ಅದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರೂಪಾಂತರಿಸುವಂತೆ ಕೃಗೀತಿಕೊಂಡಿವೆ. ವಾಲ್ಯೇಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ನೇರ ಗದ್ಯ ಭಾಷಾಂತರಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬಂದಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವೈತ, ದ್ವೈತ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ-ಮೂರು ಪಂಥಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಯಾವುದನ್ನು ನಾವು ಆಧುನಿಕರೆಯ ಗುಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಅಂಶವೇ ಹೆಚ್ಚು. ದೃಷ್ಟಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯಾಗಳಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಪನಾ ವಿಲಾಸ, ರಚನಾ ವಿಶೇಷ, ವಿಮರ್ಶೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪುಷ್ಟಿವಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ತುಂಬಾ ಇವೆ. ಇವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಮೊದಲು ಸ್ತೋಲವಾಗಿ ಕೆಲವು ಗದ್ಯಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕುವೆಂಪು ಅವರೇ ‘ಜನಪಿಯ ವಾಲ್ಯೇಕಿ ರಾಮಾಯಣ’ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಳಸಿಂಗಾಚಾರ್ಯರ ಗದ್ಯಾನುವಾದ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಕಣ್ಣು ತರೆಯುವಂತಿದೆ. ಗಣತ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಶ್ರೀ ಸಿ.ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ವಾಲ್ಯೇಕಿಯನ್ನು ಹೆಣ್ಣುವಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ವಾನ್ ರಂಗನಾಥ ಶರ್ದುರು ಮೂಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ಉತ್ಪಾದ್ರವ ಭಾವವನ್ನು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಣೆದು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮೋಟಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬಿಂಹಣ್ಣು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾರ್ಥಯ್ಯ ಸಹಿತ ರಾಮಾಯಣ ಈ ದಿಕ್ಷಿನ ವಿದ್ವಾದ್ ವ್ಯವಸಾಯ! ಕುವೆಂಪು ಅವರ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಭಾಗ್ಯ, ಶೂದ್ರ, ತಪಸ್ಸಿ, ಪ್ರತಿನ ಅವರ ಅಹಲ್ಯೆ, ಶಬರಿಯಂಥ ಉತ್ಪಾದ್ರವ ನಾಟಕಗಳು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ಸೇಳಿಯುತ್ತವೆ. ಡಿ.ವಿ.ಜಿ. ಅವರ ‘ಶ್ರೀರಾಮ ಪರೀಕ್ಷಣಂ’ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಾಫೆಕವಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ರಾಮಾಯಣದ ಕೆಲವು ಸನ್ನಿಹಿತಗಳಿಗೆ ಭಾವುಕನಾಗಿ ಆದರ್ಶರೂಪದಲ್ಲಿ ರೂಪಣಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಲಿವಧ ಮತ್ತು ಸೀತಾಪರಿಶ್ಯಾಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರು ಎತ್ತುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸರಿಯಾದ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಏನೇ ಇರಲಿ, ಅವರು ಹೆಣ್ಣುವಾದ ಕಂದವ್ಯತಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವ ಕ್ರಮ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ್ಕನೆಡ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಿನೆಡ್ದು ಆಗಿದೆ.

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು: ಮೊದಲನೆಯದು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ‘ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ’ ಎರಡನೆಯದು ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರರ

ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ. ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 40ರ ದಶಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಕೃತಿ ಹೊರ ಬಂದಿದ್ದರೆ 1972ರಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಕಾವ್ಯ ಹೊರ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳದ್ದು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ ಮಾನೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೇರುವಂಥಿದ್ದು. ಇಬ್ಬರ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಕಾಣ್ಣಿಯೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಒಂದು ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಮೊದಲಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ‘ಶ್ರೀಕುವೆಂಪುವ ಸೃಜಿಸೀ ಮಹಾಭಂದಸ್ಸಿನ ಮೇರುಕೃತಿ, ಜಗದ್ಭವ್ಯ ರಾಮಾಯಣ’ ಚೌಕಟ್ಟು ಅತಿ ಲೋಕಿಕ. ಅದು ರಾಮಾಯಣದ ಸ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಮಾರ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅರಣ್ಯಗಳು, ಗುಡ್ಡ, ನದಿ, ಪರ್ವತ, ಶರೋವರ, ಸೂರ್ಯೋದಯ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ, ಬೆಳುದಿಂಗಳು, ಮೇಘರಾಜ, ಮಳೆಯಸುರಿತ-ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಎರಡೇ ಇಲ್ಲಿ ನಿಸಗ್ರಹ ಸೌಂದರ್ಯ ಅತಿಶಯ ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಬೀಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೂ ಜಿತತಗೊಳ್ಳುವ ನಿಸಗ್ರಹಸ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕಳಿ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದ ಕೆಲವು ಉಪಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮಂಧರೆ, ಶಬರಿ, ತಾರಾ, ಮಂಧೋದರಿ, ವಾಲಿ, ರಾವಣ ಮುಂತಾದ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ

“ಪಿಂತೆ ವಾಲ್ಯೇಕಿಯಲಿದ ಕಥೆಯಾದೋಡಂ
ಕನ್ನಡದಿ ಬೇರೆ ಕಥೆಯುಂಟಂತೆ, ಬೇರೆ ಮೈಯಾಂತಂತೆ
ಮರುವುಟ್ಟು ವಡೆದಂತೆ ಮುಡಿಯ ಮಣಿ ಮಾಡಿಹನ್”

ಎಂದು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋಮರ್, ವರ್ಜಿಲ್, ಡಾಂಟೆ, ಮಿಲ್ನರ್, ಅರವಿಂದರ ಪ್ರಭಾವ ದೃಷ್ಟಿ-ರೀತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

“ಕಥೆ ತಾಂ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಂ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ
ಶರೀರದೋಲಂತೆ ಮೈಯ್ಯಿತ್ತುದಿಲ್ಲ
ರಾಮನಕಥೆಯ ಪಂಚರದಿ ರಾಮ-ರೂಪದ
ಪರಾತ್ಮರನ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ
ತೋಕಲೀಲಾದರ್ಶನಂ”

ಒಹುತ್ತಿರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ ಅರವಿಂದರು ಯಾವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರ್ಮೋ ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಾವವಾದ ‘ಪೂರ್ವ’ ಎಂಬುದೇನಿದೆಯೋ ಅದು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸತ್ಯದ ಶಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕವಿ ಕುವೆಂಪು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ‘ಪಂಚಕೋನಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳು ಅನೇಕ ಸ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಏರುವುದು, ಇಳಿಯುವುದು ಮಾನುಷರ್ವಿಗಳ ಮಟ್ಟು, ಜನರ ಕಲ್ಪನೆ ನಡೆತಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದನ್ನು ನಿತ್ಯಸತ್ಯಗಳು ಸತ್ಯಸ್ವಸತ್ಯಂ The truth

of the Truth ಜಿತ್ತೆ ಮತ, ಸತ್ಯಗಳ ಅವಿಂಡ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಇವು ಇಲ್ಲ ಎಣಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ ಆರಂಭದಿಂದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಈ ಉಜ್ಜಲ ರೀತಿ ಹರಿಯುವದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತವೆ, ಬದುಕುತ್ತವೆ, ಉಸಿರಾಡುತ್ತವೆ. ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಿರುವ ರೀತಿ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ವಿವೇಚನೆ, ಸಂವೇದನೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳು ಹಲವು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕೃತಿ, ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ತು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತನ್ನ ತನ್ನ ಒಡಲೊಳಗೆ ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ!

ಭಾಷೆ, ಭಾವ, ಸಂದರ್ಭ, ಪ್ರಸಂಗ, ಸನ್ನಿಹಿತ, ಘಟನಾವಿನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಶೂಕ ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ಮನಸ್ಸನ್ನ ಅಪಹರಿಸುವಂಥದ್ದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕುವೆಂಪು ಮಾಡಿರುವ ಧ್ವನಿ, ನಡೆದಿರುವ ಹಾದಿ ಬಹುಬಿಲೆ ಬಾಳುವಂಥದ್ದು. ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಸಂವೇದನೆ ಇದ್ದು ಕೃತಿಯ ಆಶಯದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತು ನಿಲುವನ್ನ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ವಿ.ಸಿ.ಇ. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ “ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಆತಿ ಪೂರ್ಕೃತಿಕ ಉದ್ದೇಶ ದೃಷ್ಟಿ, ವಾಕ್ ಸಂಪತ್ತಿ, ಪೂರ್ಚಿನಕಾವ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯಯುಗದ ಇಂದಿನ ಕಾಲದ ಒಳ-ಹೊರ ದೇಶಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಕಾವ್ಯಗಳ ಕಳಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಷ್ಟಫ್ಲಾಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ” (ಪು. 419)

ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ‘ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ’ ಬೇರೆ ತೆರನದ್ದು. ಇದರ ಅಡುಗೆಯೇ ಬೇರೆ. ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಂತಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಥಾನಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಗ್ರಂಥಗಳು ಎರಡು ಧ್ರುವಗಳಷ್ಟೇ ಅಂತರ. ಮಾಸ್ತಿಯವರದ್ದು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ರೀತಿಯದ್ದೆ. ರಾಮನಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ತಂದು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಉದಾರಹೃದಯತೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಯದು. ಇಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ. 4-6 ಮಜಲುಗಳಲ್ಲಿ 4-6 ಜನರಿಂದ ಕಥೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಸ್ತಿಗೆ, ಮಾನವನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ನಂಬಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಸಮಕಾಲೀನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚಿತ್ರಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಣಸುತ್ತದೆ! ಮಾಸ್ತಿಗ ಅವತಾರ ಕಥೆ ಪ್ರಥಾನಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳ ಗುಣಗರಿಮೆಗಳು ಮಾನವ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ತನಗೆ ಅಗ್ರಹಿಸಿದಾಗ ಶೀಲ, ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಚಿನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳಲ್ಲಿ ನಯ, ದನಿ, ನುಣುಪು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಮಾಸ್ತಿಯವರದ್ದು ಕಥನದ ಮಾದರಿಯಿಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಅವರ ಧಾತು. ಹೀಗಾಗಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಹಲವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ವನವಾಸದ ಕಡೆಯ ದಿನ ಕಳೆಯತ್ತಿದೆ. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮನ ಪುನರಾಗಮನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ತನಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಗುಹನು ನಂದಿಗಾರು ಮತ್ತು ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂದು ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. ಅವನ ತರುವಾಯ ಸುಮಂತ, ಹನುಮಾನ, ಅಂಗದ, ತಾರಾ, ವಿಭಿಂಜಣ ಮಗಳಾದ ಅನಲಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಕಥೆಯ

ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೊಂಡುತ್ತಾರೆ. ತಮಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಕಢೆ ಆರಂಭವಾಗುವುದೇ ಭರತನ ನೀರ್ಣಯದಿಂದ. ಆ ದಿನ ಅಣ್ಣಿ ರಾಮ ಬರದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ 14 ವರ್ಷದ ಅವಧಿ ಮುಗಿದಿರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಹೊತ್ತಿಗೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೊಗಿ ಹೇಳುತ್ತ ಹನುಮಂತ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಲಿವೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಗತಿ ಹಷಟ ಸುಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜನರ್ಗಾದ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣದಂತೆ, ಜನರ್ಗಾದ ಸಾಕ್ಷ್ಯ, ಚಿತ್ರಣಗಳಂತೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಎದ್ದು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗುಂಟಾಗುವುದು ಬಂದು ಕ್ಷೇಮ ಅಥವಾ ಹಿತದ್ವಿಷ, ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಮುಖ್ಯಕಾವ್ಯನೆಲೆಯಿರುವುದೇ ಇಂಥ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ. ಒಟ್ಟು ಮಾಸ್ತಿಯವರದ್ದು ಬೆಳಕು ವಂತು ಬಂದು ಜೀವನ ವಿವೇಕವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಪಣಭಿಷೇಕ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆದೆಯುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಅಭಿನವ ಪಂಪನಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವ ಕನ್ನಡ ರಾಮಾಯಣ ಸದ್ಯ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ‘ಶ್ರೀರಾಮ ಪಣಭಿಷೇಕ’ದವರೆಗೂ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಮಧ್ಯ ಇನ್ನೂ ಸಣ್ಣಪ್ರಣ್ಯ ರಾಮಾಯಣ ಪದ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳು ಬಂದಿವೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಅಪ್ಯಾಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಮಹತ್ವದ ಅಂಶವಾಗಲಿ, ಒಟ್ಟು ಭಾವದ ವಿವೇಕವಾಗಲಿ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುವೆಂಪು-ಮಾಸ್ತಿ ರಾಮಾಯಣದ ಆಧುನಿಕ ಉಪಾಸಕರು. ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳು ಹೊಸ ಬಗೆಯವು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಜೀವನ ವಿವೇಕವನ್ನು ಬೇರೆಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದು ಕೊಡುವವರು. ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಣಾನದಿ ಭಾರತವನ್ನು ಹರಡಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡನಾಡನ್ನು ಹರಿದಿದೆ. ಪುನಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ!

ಅಥಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕನ-ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ, ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು 1979
2. ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ - ದೇ. ಜವರೀಗೌಡ, ಸುರುಚಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು 1972
3. ಪಂಪರಾಮಾಯಣ ಸಂಗ್ರಹ: ಸಂ: ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ತಿರುವಳ್ಳೂರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಘವಾಚಾರ್. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.
4. ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣ (ಸಂಪುಟ-2) ಸಂ: ಬಿ.ಎಸ್. ಸಣ್ಣಯ್ಯ, ಪಾರ್ಚ್ಚೆವಿದ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ (1959).

ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ

- ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ

ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ ರಾಮನಾಮಾಮೃತವೆ
ಪಾನಕ, ಪನಿವಾರ, ಕೋಣಬರಿ;
ಕರಬೂಜ ಸಿದ್ದೋಟುಗಳ ಹೋಜು, ಸೀಕರಣೆ:
ವೃಕ್ಷಮುಢಕ್ಕೆ ಬಂದುರಿವ ಶಬರಿ.

ಕಾದು ಗಾರಾದ ಮಣ್ಣೋಡಲಿನೋಳಗಡೆಗೆ ಕಡಿ-
ಕುಲಿತ ಮೂಲಾಧಾರ ಜೀವಧಾತು
ಮೋಡದ ಸಹಸ್ರಾರದೆಡೆಗೆ ತುಡಿಯುವ ತುಸುರು:
ಮಣ್ಣೋಡೆದು ಹಸುರು ಹೂ ಹಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು.

ಮಣ್ಣೋಟ ಪ್ರಟ್ಟ ಬಿತ್ತಕ್ಕೆ ಮಳಿಹನಿಸೇಕ:
ಅಶ್ವತ್ಥದ ವಿವರ್ತನೆ ನಿತ್ಯ ಫುಟನೆ;
ಗುಪ್ಯಟಗಿರಿಯ ಸೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲರಳಿದ್ದು
ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣದೊಂದಪೂರ್ವ ನಟನೆ.

ನೆಲಕ್ಕಂಟಿ ಬಿದ್ದ ಆಕಾಶಯಾನದ ಕನಸು
ಚಿಟ್ಟ ವಿಮಾನವೇರಿ ಕೊಂಚ ದೂರ
ತೇಲಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಮರಳಿ, ರಾಕೆಟ್ಟು ಜಗಿದುಗುಳಿ
ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬಡಿವಾಧುನಿಕ ವಿಕಾರ

ವೇದೋಪನಿಷದಗಳ ಭೂತಗನ್ನಡಿಯೋಳಗೆ
ಪಡಿಮೂಡಿದಾಕೃತಿಗೆ ತಾನೆ ಮುಗ್ಧ
ಮತ್ತೊಮ್ಮಾವರಾಹ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳೇರುತ್ತ
ಹುತ್ತಗಟ್ಟಿದ ಕೈ ಕಡೆದ ನೋಟ:

ಕೌಸಲ್ಯೆದಶರಥರ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ವಗೆರೆ
ಹತಾತಾಗಿ ತಾಗಿರೆ ಶ್ರಿಕಾಲ ಚಕ್ರ,
ಆಸ್ಮಾಣಿಕಿತ್ವ ಸಿಡಿತಲೆ; ಗರಿಷ್ಠ ತೇಜದ ಮೊನೆ
ಕೆಳಪಟ್ಟ ಮಣ್ಣಾಟ್ಟ ನಿಂತ ಫುಟನೆ;

ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಹಾಯಿಗಳ ಪರದಾಟ,
ಹಾಲ್ಡಲ ಬಗೆದೊಲೆವ ರಾಜಹಂಸ;
ಅಂತರಂಗದ ಸುರಳಿ ಬಿಳ್ಳಿ ಸಚ್ಚಾಲ್ಯೆಟಿನಲ್ಲಿ
ಹೆದ್ದಾರಿ ಹಾಸಿದ್ದ ರಾಮಚರಿತ.

ಸಂಕಲ್ಪ ಬಲದ ಜಾಗರಣೆ; ಕತ್ತಲನೆದೆಗೆ
ಕಣೆ, ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕೆ ಹಗಲ ದೊಷ್ಟೆ;
ಮಣಿನಣಿಗಿಯ ಸೆಳೆವಿನಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಗೆ ಬೆಂಕಿ;
ಸುಟ್ಟಿಲದೇ ಮುಟ್ಟಿನಂಬುಡಾಫೆ.

ವಿಷ್ಣಂಭಿಸಿತು ರಾಮಬಾಣ; ನಿಜ. ಕತ್ತಲಿಗೆ
ಹತ್ತೆ ತಲೆ? ನೂರಾರೆ? ಅದು ಅಸಂಖ್ಯ:
ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಬೆಳಿವ, ಬೆಳಿದು ಕತ್ತಿಗೆ ಬರುವ
ಅನಾದಿ; ಕೋದಂಡ ದಂಡವೂ ಹೀಗೆ ದಂಡ;

ಅಧವಾ ಚಕ್ರಾರಪಂಕ್ತಿ; ಚಕಮಕಿ ಕಲ್ಲನುಬುಜ್ಜತ್ತೆ
ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಕತ್ತಲೊಳಗೆ,
ಪನಿವಾರ ತಿಂದು ವಾನಕ ಕುಡಿದು ನೋನುತ್ತೆ
ಸೊಣಿಕ್ಕೆ ಕಾದು ಕಿವಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತೆ.

ಷಟ್ಕೃ ರಾಕೆಟ್‌ಗಳ ಹಂತಹಂತಕ್ಕೆ
ಅಂಜಿ ತಲುಪೀತೇ ಸಹಸ್ರಾರಕೆ?
ಹಂತಗುಟ್ಟದೆ ಚಿತ್ತ ಮತ್ತೆ ಕೆತ್ತೀತೇನು
ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಆ ಅಂಥ ರೂಪ-ರೇಖೆ?

ಅಡಿಗರ ‘ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ’

- ಡಾ/ ಎಚ್.ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ-

‘ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿ’, ರಾಮ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನ. ಆ ದಿನ ರಾಮನಾಮಾಘುತವನ್ನೇ ಪಾನಕ, ಪನಿವಾರ, ಕೋಸಂಬರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಮನ ಅವಶಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿ ನಡೆಸುವ ಪ್ರತಿಮಾತರೀರಿಯಾದ ಚಿಂತನೆಯೇ ‘ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ’ ಎಂಬ ಅಡಿಗರ ಬಿಗಿಯಾದ, ಘನವಾದ ಕವನವಾಗಿ ರೂಪದಾಳಿದೆ.

ರಾಮನವಮಿಯ ದಿನ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ತಪ್ಪು ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು, ‘ವ್ಯಕ್ತಪ್ರಮಧ್ಯಕ್ಷ ಬಂದುರಿವ ಶಬರಿ’ ಎಂಬ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಶಬರಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ರಾಮಾವಶಾರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಕವಿತೆಯ ಮೊದಲ ಪದ್ಯದಲ್ಲೀ ಕವಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮನನ್ನು ಆವಾಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ‘ಉರಿವ ಶಬರಿ’ಗಿಂತ ಮುಕ್ತವಾದ ಮೋಲಿಕೆ ಯಾವುದು?

ಶಬರಿಯ ಈ ಉಧ್ವಾಮುಖಿಯಾದ ಬಯಕೆ ಎರಡನೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಣಿಗೆ (ಇಡೀ ಭೂಗೋಳಕ್ಕೆ) ಸಮೀಕರಣಗೊಂಡು, ಭೂಮಿಯು ಆಕಾಶದ ಅವಶರಣಕ್ಕೆ ಕಾಯುವ ಭೂಮಂಡಿತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾದು ಗಾರಾದ ಮಣ್ಣೆಂಡಲಿನೊಳಗಡೆಗೆ ಕಿಡಿ - ಕುಳಿತ ಮೂಲಾಧಾರ ಜೀವಧಾತು ಮೋಡದ ಸಹಸ್ರರದೆಡೆಗೆ ತುಡಿಯುವ ತುರುಸು:

ಮಣ್ಣೆಂಡೆ ಹಸುರು ಹೂ ಹುಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು.

ಭೂಮಿಯ ಉಧ್ವಾಗಮನದ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಪಾಕೃತಿಕವಾದ ‘ಹಸುರು ಹೂ ಹುಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು’ಗಳು ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಕಾಶದಿಂದ ಮಳೆ ಸುರಿಯುವುದು, ಮಣ್ಣೆನಲ್ಲಿದ್ದ ಬೀಜ ಆ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಯ್ದು, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೊಮ್ಮುವುದು - ಇದು ಏಳು ಬೀಳುಗಳ ಪಾಕೃತಿಕ ಚರ್ಕ. ‘ಅಶ್ವತ್ಥದ ವಿವರ್ತ’ ಎಂಬ ನುಡಿಗುಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಈ ಚಲನೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರು ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಶ್ವತ್ಥದ ವಿವರ್ತವು ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ವ್ರತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಗುಮ್ಮಟಗಿರಿಯ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುರಳಿದ್ದ
ಕಾಯ್ ಕಾರಣದೊಂದಪೂರ್ವ ನಟನೆ.

ಹೂ, ಹಸುರು, ಹುಲ್ಲು, ಮುಳ್ಳು-ಇವು ಪಾಕೃತಿಕವಾದ ಉಧ್ವಾಭಿಲಾಷೆಯ ಘಲವಾದರೆ,

ಕಲ್ಲರಳಿ ಗೊಮೃಟವಾಗುವುದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ಉದ್ಧಾರಭಿಲಾಷೆಯ ಫಲವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಶಿಶುವಾದ ಮನುಷ್ಯನು, ಪ್ರಕೃತಿಕ ಫಟನೆಗಳಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಶೈಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡೇ ಅಪ್ರಕೃತಿಕವಾದ (ಅದನ್ನೇ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಎನ್ನಬಹುದು) 'ಕಲ್ಲರಳಿಸುವ' ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ಎಲ್ಲ ಪುರೋಣತೆ ಉತ್ತಾದನೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರಕೃತಿಕವಾದ ಮೂಲಮಾದರಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಸರೋವರವೊಂದನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಡುವ ಟೋಹಪಾತ್ರಯೊಂದನ್ನು ನಾಗರಿಕತೆ ಸ್ವಷ್ಟಿಸಿರಬೇಕಷ್ಟೇ?

ಹಸುರು, ಹೂ, ಹುಲ್ಲು, ಮುಳ್ಳು, ಹೊಮ್ಮಿದ್ದು ಪ್ರಕೃತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಕಲ್ಲು ಅರಳಿದ್ದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ. ಒಂದರನ್ತರ ಒಂದು ಬರುವ ಈ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ. ಮಾನವೇತಿಹಾಸದ ಮಹತ್ವದ ಬಿಳವಣಿಗೆಯನ್ನೇ ಕವಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬೇಕು. ಹೂ ಅರಳಿ, ಕಲ್ಲು ಅರಳಿ - ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸಮಾನ ಧರ್ಮ ಮಾತ್ರ, ಒಂದೇ.

ಆಧುನಿಕವಾದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಚಲನೆ ಕೂಡ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದೇನಲ್ಲ. ವಿಕಾರ ಎಂದು ಕವಿ ಅದನ್ನು ಕರೆದರೂ 'ನೆಲಕ್ಕಂಟಿ ಬಿದ್ದ ಆಕಾಶಯಾನದ ಕನಸು ಜಿಟ್' ಎಮಾನವೇರಿ ಕೊಂಡ ದೂರ ತೇಲಿ ಮಣಿಗೆ ಮರಳಿ, ರಾಕೆಟ್‌ಬಿಗಿದುಗುಳಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬಡಿವಾಧುನಿಕ ವಿಕಾರ'ವೂ ಉದ್ಧಾರಭಿಲಾಷೆಯಾದುದೇ ಆಗಿದೆ.

ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಚರಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿಯ ಚಿಂತನೆ ಇದೆ. ಈ ಚರಿತ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ವೇದೋಪನಿಷದಗಳ ಭೂತಗಳನ್ನಡಿಯೋಳಿಗೆ ಪಡಿಮೂಡಿದಾಕೃತಿಗೆ ತಾನೆ ಮುಗ್ಗ ಮತ್ತು ಕೂರ್ಮವರಾಹ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳೇರುತ್ತ ಮತ್ತಗಟ್ಟಿದ್ದ ಕೈ ಕಡೆದ ನೋಟ:

ಜೀವ ವಿಕಾಸ ಮತ್ತ ಸ್ವಯಂನಿರ್ಮಾಣ ಕ್ಷಮತ್ವದಿಂದ ಜೀವವು ಸಂಸ್ಕರಣಗೊಂಡ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ರಾಮಾಯಣ ಆದಿಮು ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು, ಕೂರ್ಮ, ವರಾಹಗಳ ಮೆಟ್ಟೆಲೇರುತ್ತಾ ಏರುತ್ತಾ ಜೀವವು ಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸಗೊಂಡಾಗ ಅದು ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ರಾಮನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಕೌಸಲ್ಯಾದರಥರಥರ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಠಿಗೆರೆ

ಹತಾತ್ಮಗಿ ತಾಗಿರೆ ತ್ರಿಕಾಲ ಚಕ್ರ,
ಆಸ್ಮೋಟಿಸಿತ್ತ ಸಿದಿತಲೆ; ಗರಿಷ್ಠ ತೇಜದ ಮೊನೆ
ಕೆಳಪಟ್ಟಿ ಮಣ್ಣಿಟ್ಟಿ ನಿಂತ ಫಟನೆ;

ಕಾಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆ (ಮೂರೂ ಕಾಲದ, ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯತ್, ವರ್ತಮಾನಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ)ಯ ಫಲವಾಗಿ ರಾಮಾವತಾರದ ಭೂಮಿಕೆ ಸಿದ್ಧವಾದುದನ್ನು ಕೌಸಲ್ಯಾ ದರಥರ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಠಿಗೆರೆ, ಹತಾತ್ಮಗಿ ತಾಗಿರೆ ತ್ರಿಕಾಲ ಚಕ್ರ, ಎಂಬ ಜ್ಯಾಮಿತಿಯ ಪ್ರಮೇಯದ ಮೂಲಕ ಕವಿ ಅಭಿವೃತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೃತ್ತಪನ್ನು ಅದರ ಒಂದು ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ತಸುವ ಸ್ವರ್ತರೇಖೆ (Circle

and Tangent) ಈ ಪ್ರಮೇಯದ ಸಾಮಗ್ರಿ. ವರ್ತಮಾನವೇ ಕೌಶಲ್ಯ ದಶರಥರ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಗೆರೆ. ಅದರ ಹಿಂದೆ ಭೂತಪೂ ಇದೆ (ರಾವಣನಾಗಲೇ ಜನಿಸಿದಾಣನೆ). ಭವಿಷ್ಯಪೂ ಇದೆ (ಲವಕುಶರ ಜನನ ಮುಂದೆ ಆಗಬೇಕಾದ್ದಿದೆ). ಕಾಲದ ಚಕ್ರಕ್ರಮಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೇ ಕೆವಿಯ ಚಂತನೆ ಸಾಗಿದೆ. (ತ್ರಿಕಾಲಚಕ್ರ, ಚಕ್ರಾರಪೆಂಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು).

ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಕನಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಹಾಯಿಗಳ ಪರದಾಟ,
ಹಾಲ್ಡಲ ಬಗೆಮೊಲೆವ ರಾಜಹಂಸ;
ಅಂತರಂಗದ ಸುರಳಿ ಬಿಳ್ಳಿ ಸಚ್ಚಾಲ್ಯೆಟಲ್ಲಿ
ಹೆದ್ದಾರಿ ಹಾಸಿದ್ದ ರಾಮಚರಿತ.

ಗರಿಷ್ಟ ತೇಜದ ವೋನೆಯು ಕೆಳಪಟ್ಟು, ಮಣ್ಣಾಟ್ಟು (ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರ ಧರಿಸಿ) ರಾಮಾವತಾರವಾಯಿತಷ್ಟೇ? ಆ ತೇಜದ ವೋನೆಯ ಪರಿಣಾಮವೇ ರಾಮಚರಿತದ ಪ್ರಕಾಶ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳನ ಸ್ವರೂಪ.

ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಕು, ಬಿಳಿಹಾಯಿ, ಹಾಲ್ಡಲು, ರಾಜಹಂಸ (ಅದರ ಬಣ್ಣಪೂ ಬಿಳುಪು. ಮೇಲಾಗಿ ಹಂಸ ಯೋಗಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯ ಗುರುತು), ಸಚ್ಚಾಲ್ಯೆಟ್‌‌ಈ ಪದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ರಾಮಚರಿತದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಈ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳೂ ‘ಪ್ರಕಾಶ’ ಮತ್ತು ‘ಶ್ವೇತವಣಿ’ಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು. ಬೆಳ್ಳಕಿನ ಚಲನೆ ನೇರವಾದುದು ತಾನೇ? (‘ರಾಮನ ಕಿರಣದ ವಿಷಯ ಬೇರೆ!)

ಈ ಬೆಳ್ಳಕಿನ ನೆನಪೇ, ಕೆವಿಗೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಪ್ರತಿದಾಯಕನ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಪ್ರಚೋದನೆ ನೀಡಿದೆ. ಸೈಫಿಯ ಚಲನೆಯೇ ನೇರಳು - ಬೆಳ್ಳಕಿನ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿದೆಯಷ್ಟೇ?

ಸಂಕಲ್ಪ ಬಲದ ಜಾಗರಣ; ಕತ್ತಲಿನೆದೆಗೆ
ಕಣೆ, ದಂಡಕಾರಣಕ್ಕೆ ಹಗಲ ದೊಣೆ;
ಮನ್ನಿನಣಿಗಿಯ ಸೇಳವಿನಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಗೆ ಬೆಂಕಿ;
ಸುಟ್ಟಿಲದೇ ಮುಟ್ಟಿನೆಂಬುಡಾಫೆ

ನಿದ್ದೆ ಪಾಕೃತಿಕವಾದುದು. ಅದನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಜಾಗರಣ ಸಂಕಲ್ಪ ಬಲದ ಪರಿಣಾಮ. ನಿದ್ದೆ-ಎಚ್ಚರ, ಕತ್ತಲು-ಕಣೆ, ದಂಡಕಾರಣ ಹಗಲುದೊಣೆ ಈ ವಿರುದ್ಧ ಚಿತ್ರಗಳು ರಾಮಚರಿತದ ಹೋರಾಟವನ್ನೇ ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ಬೆಳಕು, ಬಿಳುಪಿನ ಎಚ್ಚರ ಒಂದು ಅತಿಗೆ ಹೋದಾಗ, ಅದೇ ಲಂಕೆಗೆ ಬೆಂಕಿ!. ಸುಟ್ಟಿಲದೆ ಮುಟ್ಟಿನೆಂಬುಡಾಫೆಗೂ ಅದು ಹೋದೀತು! ಅತಿಶುದ್ಧಿಯ ಅಪಾಯವಿದು. ಆಗಲೇ ಬೆಳಕು ಬೆಂಕಿಯಾಗಿ, (ಲಂಕೆಯನ್ನು ಇರಲಿ, ಸ್ವತಃ ಸೀತೆಯನ್ನೇ) ಸುಡುವ ಉಡಾಫೆಯವರೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ವಿಜ್ಞಂಭಿಸಿತು ರಾಮಬಾಣ; ನಿಜ. ಕತ್ತಲಿಗೆ ಹತ್ತೆ ತಲೆ? ನೂರಾರೆ? ಅದು ಅಸಂಖ್ಯಾ:
ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಬೆಳೆವ, ಬೆಳೆದು ಕತ್ತಿಗೆ ಬರುವ
ಅನಾದಿ; ಕೋದಂಡ ದಂಡವೂ ಹೀಗೆ ದಂಡ;

ರಾಮಾವತಾರದಿಂದ ರಾವಣನ ನಾಶವಾಯಿತೆ? ಮುಂದೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪು ಜನ ‘ಕತ್ತಲಿನ ಅರಾಧಕರು’ ಹಂಟ್ಲಿಲ್ಲ? ಹಿಟ್ಲರ್, ಸಾಫಲ್ನಾ, ಮಾವೋ.... ಕೋದಂಡ ದಂಡವೂ ದಂಡವಾದದ್ದು ಹೀಗೆ!

“ಅಥವಾ ಚಕ್ರರಪಂಕ್ತಿ!”

ಇದೇ ಕವಿಯ ನಬಿಕೆ, ನಿರೀಕ್ಷೆ. ರಾಮಾವತಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಲ ಈಗ ಪಕ್ಷವಾಗಿದೆ. ಕವಿ ‘ರಾಮನವಮಿ’ಯ ದಿನ ಸ್ಮೋಟಕ್ಕೆ ಕಾದು ಈವಿ ಕಂಪಿಸುತ್ತಾ ಹೂತಿದ್ದಾರೆ.

ಷಟ್ಕೃ ರಾಕೆಟ್ಪ್ರಿಗ್ರಾಜ ಹಂತಹಂತಕ್ಕೆ
ಅಂಚೆ ತಲುಪಿತೇ ಸಹಸ್ರಾರಕೆ?
ಹುತ್ತಗಟ್ಟಿದೆ ಚಿತ್ತ ಮತ್ತೆ ಕೆತ್ತಿತೇನು
ಪುರಷೋತ್ತಮನ ಆ ಅಂಧ ರೂಪ-ರೇಖೆ?

ಷಟ್ಕೃ, ಸಹಸ್ರಾರ ಮೊದಲಾದ ಯೋಗಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯೂ, ರಾಕೆಟ್ನಂಥ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯೂ ಮೇಲ್ಮೈ, ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿವೆ. ಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನದ ಸಾಮರಸ್ಯ, ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಹಾಗೂ ಉದ್ದ್ವಾಗಮನಾಭಿಲಾಷೆಯ ಅನ್ಯೋನ್ಯವೇ ಮತ್ತು ಪುರಷೋತ್ತಮನ (ಅಥವಾ ಸುಸಂಸ್ಥಿತವೂ, ಶಕ್ತವೂ ಆದ ನಾಗರೀಕತೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ) ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಅಡಿಗರು ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೇ? ‘ಹೋರಗಿನ’ ಮತ್ತು ‘ಒಳಗಿನ’ ವಿಕಾಸಗಳು ಏಕತ್ರಗೊಳ್ಳಿದೆ ಪುರಷೋತ್ತಮನ ಅವಶರಣ ಶಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಕವಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೇ? ‘ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬಡಿವಾಧುನಿಕ’ ವಿಕಾರ’ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗ ವಿಕಾಸದೊಂದಿಗೆ ಏಕತ್ರಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಕವಿತೆಯ ಅಂತರಂಗದ ಕಂಜಿತ್ವ ದರ್ಶನವಾದಿತ್ತು. ‘ಹುತ್ತಗಟ್ಟಿದ್ದ ಕೈ’ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದವರು, ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಮತ್ತಪ್ಪು ನೇರ್ವಡಿಸಿದಂತೆ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ‘ಹುತ್ತಗಟ್ಟಿದೆ ಚಿತ್ತ’ ಎನ್ನುವುದು ನೋಡಿದರೆ, ಕವಿತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕವಿತೆಯೇ ಹೇಗೆ ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ವಷ್ಟವಾದಿತ್ತು.

ಸೀತೆಯ ಭಾಗ್ಯ

- ಡಾ/ ಕೆ.ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ

ಸೀತೆಯೇ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಾಯಿ. ಸಾವಿರ ರಾಮ
ತೂಗುವರೆ ಇವಳ ತೂಕ್ಕ? ರಾಮಾಯಣದ
ಅಂತರವೆ ಒಂದು ಅನ್ಯಾಯ ಸೀತೆಯ ಕಥೆಗೆ.
ಯಾರಿಗಾ ಸೇತುಬಂಧನ? ಸೀತೆಯ ವ್ಯಾಧಿಗೆ?
ಯಾರಿಗಾ ರಾಕ್ಷಸ ವಿನಾಶ? ಯುದ್ಧ ಮುಗಿಯಲು,
ಸರೆತೆರೆದು ಬಂದ ಮಡದಿಯನು ಕೈ ಹಿಡಿದವನು
ಸಂಶಯದ ಒರೆಗಣ್ಣನಲ್ ನೋಡಿದಮೇಲೆ
ಇನ್ನಾವ ಭಾಗ್ಯ ಉಳಿದಿತ್ತು ಸೀತೆಗೆ? ಇದಕೆ
ಲೋಕವನು ಒಪ್ಪಿಸುವ ಕುಂಟು ಕಾರಣವೇಕೆ?....
ಬೆಂಕಿಯಲ್ ನಿಂತು ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಾದಳು ಸೀತೆ.

ಮಹಾಲಪ್ಪೈ ಸೀತೆ. ಗಂಡಿಗೆ ಬಂದ ಸಂಶಯವ
ಹೆಣ್ಣುಗೂ ಬಂದು, ಒಂದೇ ಮಾತನಾಡಿದಳಿ?
ಲೋಕ ಸಮೃತಿಯ ಬೇಡಿದಳಿ? ಹೂ ಬಾಡದೆಯಿ,
ಬಂದು ನಿಂತಳು ನಗುತ ರಾಘವನ ಚೊತೆಗೆ.

ಖ

ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು

- ವಿದ್ವಾ ಅನಂತ ಶರ್ಮ, ಭುವನಗಳಿ

ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ನವಿರಾದ ಚಿತ್ರಣ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮಿಕೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬಲ್ಲದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಗುವ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಆ ಕಾವ್ಯದ ಮಹತ್ವಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಣಿಕೆ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ವು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವುಳಿಯುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಕುಶಲ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ನಾವು ವಾಲ್ಯೇಕಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸೋಪಾಧಿಕ, ನಿರುಪಾಧಿಕವೆಂದು ಎರೆಡು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಜನ್ಮ, ಸಾಹಚರ್ಯ, ವೃತ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪಿತಾ ಪುತ್ರ, ಪತಿ ಪತ್ನಿ, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮ, ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸೋಪಾಧಿಕಗಳಾದರೆ ಇದಾವುದೇ ಉಪಾಧಿಗಳನ್ನು ನೋಡದೆ ‘ಪಸುದ್ದೆವ ಕುಟುಂಬಕಂ’ ಎನ್ನುತ್ತ ವಿಶ್ವಾಸ್ತ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಜೀವಿಗಳೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ, ಹೊಂದುವುದು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸಂಬಂಧ. ಇಂಥ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಸರ್ವಜೀವಿಗಳೊಡನೆ ‘ಸಹ ಅನುಭೂತಿ’ ಅಥವಾ ‘ಅನು ಕಂಪನ’ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಸುಖ ದುಃಖಗಳು ಇವನ ಸುಖ ದುಃಖಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆಗ ಆತ ವಿಶ್ವದ ಹೃದಯವನ್ನು ಒದುಲ್ಲ ‘ಕಾರ್ತಿಕದರ್ಶಿ’ ಕವಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಾಲ್ಯೇಕಗಳು ಇಂಥ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಕೌರಂಚಪಕ್ಷಿಯ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಂಟಾದ ಶೋಕ ಶೋಕವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ಶೃತಿಮಾಡಿಟ್ಟ ಏಣೆ ಕೈತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದರೂ ಸುಸ್ವರವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವಂತೆ ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಆಕ್ಷಸಿಕವಾಗಿ ಬಂದ ಮಾತು ಕಾವ್ಯವಾಯಿತು. ಇಂಥ ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮ ‘ಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಿಯೇ’ ಅವರಿಗೆ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾತ್ರಗಳ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳ “ಪ್ರಕಾಶಂ ಯದಿವಾ ರಹಃ” ಚಿತ್ರಣ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧದ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ, ನಾವಿಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ದಶರಥ ಮತ್ತು ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಪಿತಾ ಪುತ್ರ, ಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ನೋಡೋಣ. ದಶರಥನಿಗೆ ರಾಮ ಕೇವಲ ಮಗನಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪ್ರತಿರೂಪ. ಶುತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ‘ಆತ್ಮಾ ವೈ ಪುತ್ರ ನಾಮಾಸಿ’ ಅವನ ಅನುಭವ. ಅಲಂಕರಿತವಾತ್ಮನಂ ಆದರ್ಶತಲ ಸಂಸ್ಥಿತಂ’ ರಾಮನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ತನ್ನನ್ನೇ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ ರಾಮನನ್ನೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ದಶರಥನಿಗೆ ರಾಮವಿಯೋಗ ಪ್ರಾಣವಿಯೋಗಕ್ಕಿ ಸಮಾನ. ಮುಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಪುತ್ರ, ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದದ್ದರ ಜೊತೆಗೆ ರಾಮನ ಆಕಷಣಕ ಗುಣಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣ. ರಾಮನಿಗಂತೂ ತಂದೆ, ಗುರು, ರಾಜ ಎಲ್ಲ ದಶರಥನೇ ಆದ್ವರಿಂದ ಆತನ ಆಜ್ಞೆ ಶಿರಣಾ ಮಾನ್ಯ ರಾಮನು ಪಿತ್ಯಾಕ್ಷ ಪರಿಪಾಲಕನಾದದ್ವು ಕೇವಲ ಕರ್ತವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಯೂ ಕಾರಣ.

ಪತಿಪತ್ತಿಯರ ಸಂಬಂಧದ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ದಶರಥ-ಕೈಕೀಯಿಯರ ಸಂಬಂಧ. ಕೈಕೀಯ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ. ರೂಪದಿಂದ ರಾಜನ ಮನಗೆದ್ದವರು. ಮೊದಲು ದೈಹಿಕ ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಾನನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಅಕಂಚನನಾದ ದಶರಥ ಆಮೇಲೂ ಆಕೆಯ ಮೋಹಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊರಬರಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ಆಕೆಗಾಗಿ ಅವನು ಏನೂ ಮಾಡಬಲ್ಲ. ನಿರಪರಾಧಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆ, ಅಪರಾಧಿಯ ಬಿಡುಗಡೆ ಎಲ್ಲಕೂ ಸಿದ್ಧ. ‘ಅವಧ್ಯೋ ವಧ್ಯತಾಂ ಕೋವಾ ಮಧ್ಯಃ ಕೋವಾ ವಿಮುಚ್ಯತಾಂ’. ಇದರ ಫಲ ಪ್ರಯವುತ್ತನ ವಿಯೋಗ. ಹಿಂದೆ ದಶರಥನು ಕೈಕೀಯಿಗಿತ್ತು ಎರಡು ವರಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಕೂಡ ಆತನ ಪತ್ತೀ ದಾಖ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕೈಕೀಯಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪತಿ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲಾದರೂ ಸರಿ ಪೂರ್ವೇಸಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ದಶರಥ ಕೈಕೀಯಿಯರ ಸಂಬಂಧ ದೈಹಿಕ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದಶರಥ ಕೌಸಲ್ಯೆಯರ ಸಂಬಂಧ ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ. ಕಾಲದಿಂದ ಪಕ್ಷವಾದ ದೈಹಿಕ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಸಂಬಂಧ ಇವರದು. ಕೌಸಲ್ಯೆ ದಶರಥನಿಗೆ ಕೇವಲ ಪತ್ತೀಯಲ್ಲ. ದಾಸಿ, ಗೆಳತಿ, ಸೋದರಿ ಕೊನೆಗೆ ತಾಯಿ ಕೂಡ. “....ದಾಸೀವಚ್ಚ ಸವಿವ ಚಿ ಭಾಯಾವದ್ಭಿನೀವಚ್ಚಮಾತ್ರವ ಚ್ಯೋಪತಿಷ್ಠಿ” ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅತೀವ ಗೌರವ. ತನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಸ್ತಂಕೋಚವಾಗಿ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಇದೇ ಸಂಬಂಧ ಸೀತಾರಾಮರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಇವರ ಸಂಬಂಧ ದಶರಥ ಕೌಸಲ್ಯೆಯರಷ್ಟು ಪರಿಪಕ್ವವಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಪೌರಧವೆ. ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಪ್ರೇಮ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆ, ಸಮ ದುಃಖಸುಖಿತ್ವ ಎಲ್ಲವೂ ಇವರಲ್ಲಿದೆ. ‘ಕಾಯೀಂಷು ದಾಸೀ....’ ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಭಾರತೀಯ ನಾರಿಯ ಪತ್ತೀ ಧರ್ಮ ಎಲ್ಲವೂ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಸತಿಗೆ ಪತಿಯೇ ಗತಿ ‘ಪತಿರೇಕೋ ಗತಿಃ ಸ್ತ್ರೋಽಂ’ ಎಂದು ನಂಬಿದವರು ಆಕೆ. ಪತಿಯು ದಾರಿ ತಪ್ಪತಿದ್ದಾನೆ ಎನಿಸಿದಾಗ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಲು ಹಿಂಜರಿವವಳಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪತಿಗಿಂತ ಒಂದು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಕೆಳಗೆ ನಿಂತೇ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆ ನೀಡುವಳೇ ವಿನಾ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುವವಳಿಲ್ಲ. ಹೇಳುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ‘ಸ್ವೇಹಾಚ್ಚ ಬಹು ಮನಾಚ್ಚ ಸ್ವಾರಯೇ ತಾಂ ನ ತಿಳ್ಳಯೇ’ (ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವೇಹ ಗೌರವಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಅಷ್ಟೇ. ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ) ಎಂಬ ವಿನಯ ಅವಳಿದು. ಸೀತೆಯ ಈ ಭಾವಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಪತಿ ಶ್ರೀರಾಮ. ಕೋಮಲೀಯಾದ ಅವಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಕಾತರಿಸುವ ಅವಳ ವಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವಾನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನಾಡಾಡಿಯಂತೆ ಹಲುಬುವ ರಾಮ ನಿಜವಾದ ಅಧ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಪತಿ, ಪ್ರಿಯ, ಭತ್ತಾ ಎಲ್ಲ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವರ ದಾಂಪತ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವಂತಿಕ.

ಸರ್ವತಿಯರ ಸಂಬಂಧ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಹಿ. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಮಾಯಣವೇನೂ ಹೊರತಲ್ಲ. ಹಿರಿಯ ರಾಣಿಯಿಂಬ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಯಿಂದು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುವ

ಕೈಕೇಯಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಸದಾ ಮಾತ್ರಯ್ಯದ ಹೊಗೆ ಜಾಗೃತ್. ಮಂಧರೆ ಬಂದು ‘ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಂತೆ’ ಎಂದಾಗ ಕೈಕೇಯಿಗೆ ಆದದ್ದು ಸಂತೋಷವೇ. ‘ನನಗೆ ಭರತನಂತೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮ. ಆತನು ರಾಜನಾದರೆ ನನಗೆ ಅನಂದವೇ’ ಎಂದ ಕೈಕೇಯಿ ಮರುಕ್ಷಣವೇ ‘ರಾಮನು ರಾಜನಾದರೆ ರಾಜಮಾತೆಯ ಗೌರವ ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ನಿನಗಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಮಂಧರೆಯ ಮಾತನ್ನ ಕೇಳಿ ಉರಿದು ಬೀಳುತ್ತಾಳೆ. ರಾಮನು ರಾಜನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಸಿದ ಕೈಕೇಯಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆ ರಾಜಮಾತೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದು ಸವತಿ ಮಾತ್ರಯ್ಯದ ಪರಿಣಾಮ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೇನೂ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದವಳಲ್ಲ. ರಾಮನು ಬಂದು ‘ನಾಳಿ ನನ್ನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಂತೆ’ ಎಂದಾಗ ಕೌಸಲ್ಯೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನು? ‘ಮಗನೆ ನೀನು ರಾಜನಾಗಿ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸುಮಿತ್ರೆಯ ತಾರಿನವರನ್ನ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸು’ ಇಲ್ಲಿ ಕೈಕೇಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನ ಬೇಕೆಂತಲೇ ಬಿಟ್ಟದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಂಬಂಧ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಹಲಸಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಈ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಿತ್ರೆಯದೇ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಾಫ್. ಹಿರಿಯರಾಣೆಯೆಂಬ ಗೌರವವಾಗಲಿ, ಕಿರಿಯರಾಣೆ ಎಂಬ ಪ್ರೀತಿ ಅಧಿಕಾರವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದ ಆಕೆ ಗಂಗಾಯಮುನೆಯರ ಮಂಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಗಾಮಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯಂತೆ. ಇಬ್ಬರು ಸವತಿಯರೂಡನೆಯೂ ಹೇಗೋ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದವಳು. ತನಿಬಿಬ್ಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಸವತಿಯರಿಬ್ಬರ ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆಗೆ ಇರಲು ಬಿಟ್ಟ ದೂರದರ್ಶಿನಿ. ತಗಿಬಗಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಇವಳ ಸ್ವಭಾವವಾದ್ದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಕೌಸಲ್ಯಾ ಕೈಕೇಯರು ಇವಳನ್ನ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಸ್ಥಾನ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ.

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರದು ಕೇವಲ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧವಲ್ಲ. ಈ ಸೋದರರದು ಬೆಸೆದ ಹೃದಯ. ರಾಮನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತಮ್ಮ, ದಾಸ, ತಿಷ್ಯ, ಗೆಳೆಯ ಎಲ್ಲವೂ ಹೌದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಭಾರತ್ಯಭಕ್ತಿ. ‘ನೀನಿಲ್ಲದ ನನಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಬೇಡ’ ಎನ್ನುವದು ಅವನ ಹೃದಯಾಳದ ನುಡಿ. ತಾಯಿ ಸುಮಿತ್ರೆ ಹೇಳಿದ ‘ರಾಮಂ ದಶರಥಂ ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಜನಕಾತ್ಮಜಾಂ’ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಪರಿಪಾಲಿಸಿದವನು ಆತ. ಸೀತಾರಾಮರದು ಎಂಥ ನಿಷ್ಕಳ್ಳಷ್ಟ ಸೋದರ ಸಂಬಂಧ. ಇವರಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾದ ಸಂಬಂಧ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಲೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾರತೀಯರ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ದೂಡಿ-ಮೂಲವಾಗಿರುವ ರಾಮಾಂಜನೇಯರ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತ ಸಂಬಂಧ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಬೀಜರೂಪವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ದೋರೆಯುತ್ತದೆ. ರಾಮನ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನ ಕಂಡು ಆತನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡವನು ಆಂಜನೇಯ. ಅಂತೆಯೇ ಆಂಜನೇಯನ ಪರಾಕ್ರಮ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಟೆ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಜ್ಞಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ರಾಮನು ಅವನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಂದ ತನಗಾದ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞನು ಆಗಿದ್ದ. ಇಷ್ಟೇ ಇವರೀವರ ಸಂಬಂಧ. ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತ ಸಂಬಂಧ ಪಾರ್ಯತಃ ಮುಂದಿನ ರಾಮಾಯಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿರಬೇಕು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಗಳು ಗಾಳಿಗೊಡಿದ ಸೋಡರುಗಳು. ಕೆಲವೊಂದು ಘಟನೆಗಳು

ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಲುಗಾಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಈ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಾಲ್ಯೇಕಿಗಳು ಅರಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಉಂಟಾದ ಬಿರುಕುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಭಾವಿಕತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕೌಸಲ್ಯೆ ದಶರಥರವರದು ಪಕ್ಷ ಸಂಬಂಧವಾದರೂ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಕೌಸಲ್ಯೆ ಪತಿಯನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಜರಿಯತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಒಪ್ಪಿದಿದ್ದಾಗ ಶೀತೆ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ‘ನೀನು ಪುರುಷವೇಷದಲ್ಲಿರುವ ಹೆಣ್ಣು’ (ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಪುರುಷ ವಿಗ್ರಹಂ) ಎಂದು ನಿಂದಿಸಲೂ ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃಕೇರಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಸೋತ ದಶರಥನ ಬಗ್ಗೆ ಮಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಉಗ್ರ ಕೋಪ ‘ಹಿರಿಯರು ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದರೆ ಅವರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಿಯಾಗಲೇಬೇಕು. ‘ಗುರೋರಪ್ಯವಲಿಪತ್ಸ್ಯ.... ಕಾರ್ಯಂ ಭವತಿ ಶಾಸನಂ’ ಎನ್ನುವಪ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಉಳಿದವರ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ. ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞ ಮರ್ಯಾದಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ರಾಮ ಕೂಡಾ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವೀಯವನ್ನು ಕಳಿದುಕೊಂಡು ದಶರಥ ಕೃಕೇರಿಯರನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ‘ಆಪನ್ನವಿ ಪತ್ರಿ ಕಾಲೇ ಧಿಯೋಪಿ ಪುಂಶಾಂ ಮಲೀನೀ ಭವಂತಿ’ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಧ್ಯ ಮಧ್ಯ ಇಂಥ ಅಪಸ್ಥರಗಳು ಬಂದರೂ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ಸಾಭಾವಿಕವೆನಿಸಿ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೂಲಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಭಂದುರತೆಗೆ ಯಾವ ಭಂಗವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಂಬಂಧಗಳ ಚಿತ್ರಣದ ಮೂಲಕ ರಾಮಾಯಣವು ನೀಡುವ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದೇಶವೂ ಗಮನಾರ್ಹ. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಕಲಹ - ಅದು ಪತಿಪತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ. ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ ಯಾರಲ್ಲಾದರೂ ಆಗಿರಬಹುದು - ಅದು ಬಹುಕಾಲ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳು ಮಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಪ್ರಜಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಂಪುಗಳೇರ್ಪರುತ್ತವೆ. ಕುಟುಂಬ ಕಲಹ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಲಿಸುಗ್ರೀವರನ್ನೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾಯಕನಾದವನು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಯಮಿಯಾಗಿದ್ದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಗಿಂತ ಲೋಕಹಿತವನ್ನು ಬಯಸಬೇಕು. ಅವನು ಒಬ್ಬಿಗೆ ಅಣ್ಣ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಿಗೆ ತಮ್ಮ, ಮಗದೊಬ್ಬಿಗೆ ಮಗ, ಏನೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನು ಮಾನವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಾನವ ಎಂಬುದು ಪರಮ ಸತ್ಯ. ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಮಾನವತ್ವದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಲಿಕೊಡಬಾರದು. ರಾಮ ಮಾಡಿದ್ದ ಇದನ್ನೇ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಧ್ಯ ಎದ್ದ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತಹ ಘಟನೆಗಳಿಲ್ಲ ಸುಖಾಂತವಾದವು. ಮಾನವನು ‘ಸ್ವಜನಸ್ಯ ರಕ್ಷಿತಾ’ ಮಾತ್ರ, ಆದರೆ ಶಾಲದು. ಅವನು ‘ಸ್ವಧರ್ಮಸ್ಯ ಚ ರಕ್ಷಿತಾ’ ‘ರಕ್ಷಿತಾ ಸರ್ವ ಲೋಕಸ್ಯ’ ಕೂಡಾ ಆಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ.

೫

ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ

- ವಿದ್ವಾನ್ ಎಚ್.ಕೆ. ಸುರೇಶ

ಕಾಳಿದಾಸ ಈ ಭರತ ಖಂಡದ ಶ್ರೀಷ್ಟಕವಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಏರಡು ಮಾತ್ರಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಮಹಾಕವಿಯ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ, ಕಾಲ, ಕುಲ, ಗೋತ್ರ, ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಖಚಿತವಾದ ವಿವರಗಳು ಇದುವರೆವಿಗೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಭರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ತನ್ನ ಆವರ ಕೃತಿರತ್ನಗಳಿಂದ ಈ ದೇಶದ ಕೇತೀರಾಕಾಕೆಯನ್ನು ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಾರಿಸಿದನೆಂಬುದಂತೂ ಸತ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ವ್ಯಾಸ ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳ ನಂತರದ ಸಾಫಿನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸುವುದು ಕಾಳಿದಾಸನಿಗಷ್ಟೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ರಘುವಂಶ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಕಾಳಿದಾಸನ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಪರಿಪಕ್ವ ಫಲವನ್ನಬಹುದು. ವಾಕ್ಪತ್ರಿರಾಜನು ಕಾಳಿದಾಸನನ್ನು ‘ರಘುಕಾರ’ನೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀಕಾಂಡ ಶೇಷದಲ್ಲಿ ‘ರಘುಕಾರ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೆ ಪಯ್ಯಾಯವಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾರ್ಚಿನವಾದ ನಲ್ಲಿತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಇವೆ. ಸರಳವಾಗಿದ್ದು, ಭಾವಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಬಾಲ ವ್ಯಾಧಿಂದಲೂ ಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ‘ಕ್ಷಣಿಯಾಪ್ರಭವೋ ವಂಶಃ ಕ್ಷಣಿ ಚಾಲ್ವಾಷಿಷಯಾಮತಿಃ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿನಿತೆನಾಗಿ ಸೂರ್ಯಾಪ್ರಭವೋ ವಂಶಃ ಕ್ಷಣಿಯಾಮತಿಃ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿನಿತೆನಾಗಿ ಸೂರ್ಯವಂಶದ ರಾಜರ ಕಢೆಯನ್ನು ಹೇಳಲು ಪಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. 19 ಸರ್ಗಸಾರ 1509 ಶೋಕಗಳಲ್ಲಿ ರಘುವಂಶದ 29 ರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದಿಲೀಪ, ರಘು, ಅಜ, ದತರಥ, ಶ್ರೀರಾಮ, ಕುಶ, ಅತಿಧಿ, ನಿಷಧ, ನಲ, ನಭ, ಪುಂಡರೀಕ, ಕ್ಷೇಮಧನ್ಯ, ದೇವಾನೀಕ, ಅಹಿನಗು, ಪಾರಿಯಾತ್ರ, ಶಿಲ, ಉನ್ನಾಭ, ವಚನಾಭ, ಶಂಖಣಿ, ವೃಷಿತಾಶ್ವ, ಹಿರಣ್ಯನಾಭ, ಕೌಶಲ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಿ, ಪುತ್ರ, ಪುಷ್ಟಿ, ಧ್ರುವಸಂಧಿ, ಸುದರ್ಶನ, ಅಗ್ನಿವರ್ಣ, ಹೀಗೆ ಇವರೆ ರಘುವಂಶದ ರಾಜಮಹಾರಾಜರು. ಒಂದೇ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿದ ಅನೇಕಮಣಿಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ವಾತ್ರ ಆ ಪುಣಿಹಾರದ ಮಾಧ್ಯದಲ್ಲಿರು ಶ್ರೀಷ್ಟ ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೆ ಈ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಾಣದಿಂದ, ಅಧಾರತ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಿಂದಲೇ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕಾಳಿದಾಸನು ಇದನ್ನು ‘ಪೂರ್ವಸೂರಭಿಃ’ ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸೂರ್ಯವಂಶವ್ಯಕ್ತವು ರಾಮಾಯಣದ ವಂಶವ್ಯಕ್ತಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯವಂಶವ್ಯಕ್ತವು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಪದ್ಧತಿರಾಜನಿಗೂ ಇವನ್ನು ಸೂರ್ಯವಂಶವಾಗಿ ಪರಿಷಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಬಂಗಾಳೀ ಪಾಠದ ಪಾಠಾಳಿಂಡದಲ್ಲಿರುವ ವಂಶವ್ಯಕ್ತವೇ ಸರಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಕಾಳಿದಾಸನು ಇದರಿಂದ ಎರವಲು ಪಡೆದನೋ ಅಥವಾ ಕಾಳಿದಾಸನಿಂದಲೇ ಪದ್ಧಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ರಮವು ಬಂದಿದೆಯೋ ಎಂಬುದಂತೂ ನಿಶ್ಚಯಿಲ್ಲ. ಪುರಾಣಗಳ ಕಾಲವು ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ರಾಮಾಯಣದ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಯಾಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಐನೂರು ರವತ್ತೇರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಕಾಳಿದಾಸನಿಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರ್ಥಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಶ್ವಾಸಿತ, ವಸಿಷ್ಠರ ವಿರೋಧ, ತ್ರಿಶಂಕು ವೃತ್ತಾಂತ ಮೊದಲಾದವು. ಕೆಲವೋಂದು ಸಂಗತಿಗಳು ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪಗೊಂಡು ಕಳಿಗುಂದಿದೆಯನ್ನೆಬೇಕಾಗುವುದು. ಮಾಯಾಮೃಗದ ವಿಚಾರ, ಆಂಜನೇಯನ ಸಮುದ್ರ, ಲಂಘನ, ಲಂಕಾ ಭೀಟಿ, ಸೀತೆಯೋಂದಿಗೆ ಅವನ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಮೊದಲಾದವು. ಕೆಲವೋಂದು ಸಂಗತಿಗಳು ಕಾಳಿದಾಸನಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿದೆ ಕೂಡ. ಕೇವಲ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಪುನಃ ಹೇಳುವುದು ಕವಿಯ ಜಾಯಮಾನವಲ್ಲ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೀಯ, ಲೋಕಾನುಭವದ, ಕಾಲದ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಕವಿಯ ಉದ್ದೇಶ, ನಾವು ಎಲ್ಲವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಮುಂಚೆ ಇಷ್ಟನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಕಾಳಿದಾಸ ಅಭಿಜಾತ ಕವಿ, ಕಂಡ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ತುಂಬುವ ಪ್ರತಿಭೆ, ಕಲೆಗಾರಿಕೆ ಅವನಲ್ಲಿದೆ. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಅವನದು ಹಳೆಯದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಒಗ್ಗೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲ, ಅವನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ:

“ಪುರಾಣಮಿತ್ಯೇವ ನಾ ಸಾಧು ಸರ್ವಾಂ
ನಿಃಜಾಪಿ ಕಾಷಾಂ ನವಮಿತ್ಯವದ್ಯಾಂ।
ಸಂತಃ ಪರಿಕ್ಷಾರ್ನಾತರತ್ವ ಭಜಂತೇ
ಮೂಡಃ ಪರಪ್ರತ್ಯಯನೇಯಬುದ್ಧಿಃ ॥

ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಅಪಚಾರವಾಗದಂತೆ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ದಿಟ್ಟು ಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸ. ಆದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿಪಕ್ಷ ಮನಸೋತ್ತಮ ಕಾಷ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪೃತನಾದನು.

ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಸಹಜ ಕವಿ. ಪದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಪದ್ಯ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇವನ ಶೋಕವೇ ಶ್ಲೋಕವಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ಅಥವಾವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ರಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅಥವಾ ಮೂಡಿ ಬಂದಿತು. ಭವಭೂತಿಯ ಇದನ್ನೇ ಸುಂದರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಲೋಕಿಕಾನಾಂ ಹಿ ಸಾಧ್ಯಾನಾಂ ಅರ್ಥಾಂ ವಾಗನುವರ್ತತೇ।
ರಿಷಿಣಾಂ ಪುನರಾದ್ಯಾನಾಂ ವಾಚಮಧೋಽನುಧಾವತಿ ॥

ರಸಭರಿತವಾದ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಅವೃತರಸಮಯವನ್ನಾಗಿಸಿದಾಗ್ನೆ ಕಾಳಿದಾಸ. ಮಹಾಕವಿಗಳು ಕಲ್ಪನಂತಹ ವಸ್ತುವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೀಯಿಂದ ಕಬ್ಬಿನಂತೆ ರಸಮಯವನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಭಿನವ ಗುಪ್ತಪಾದರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:

ಅಪೂರ್ವಂ ಯದ್ವಸ್ತು ಪ್ರಥಮಯಿತಿ ವಿನಾಕಾರಣಕಲಾಂ
ಜಗದ್ ಗಾವಪ್ರಭ್ಯಂ ನಿಜರಸಭರಾತ್ ಸಾರಯಿತಿ ಚಾ|
ಕ್ರಮಾತ್ ಪ್ರಶ್ಮೋಪಾಖ್ಯ ಪ್ರಸರ ಸುಭಗಂ ಭಾಸಯಿತಿ ತತ್
ಸರಸ್ವತ್ಯಾಸ್ತ್ರ್ಯೋ ಕವಿಸಹ್ಯದಯಾಖ್ಯಂ ವಿಜಯತೇ॥

ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸನು ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶ್ರೀರಾಮನ ಚರಿತ್ಯೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಕಥಾ ಭಾಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಈಗ ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಕಾಳಿದಾಸನ ಮಾರ್ಪಾಠಿಗಳು, ಸಂದೇಶಗಳು, ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಅಪುಗಳ ಔಚಿತ್ಯೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

ರಘುವಂಶದ 9ನೆಯ ಸರ್ಗದಿಂದ 15ನೆಯ ಸರ್ಗದವರೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಥೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಬ್ಬಿದೆ.

9ನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ದಶರಥನ ಕಥೆ - ದಶರಥನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕವಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಸಂತ ಖುತುವಿನಾಗಮನವನ್ನು ಕವಿ ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ:

ಅಥ ಸಮಾವವ್ಯತೇ ಕುಸುಮೈನಾವ್ಯೇ:
ತಮಿವ ಸೇವಿತುಮೇಕನರಾಧಿಪರ್ಮಾ॥

ದಶರಥನನ್ನು ವಂಧಿಸಲೋ ಎಂಬಂತೆ ನವಕುಮಗಳೊಂದಿಗೆ ವಸಂತನು ಬಂದನು. ಇದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಯೋಜಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ.

“ರಿಕ್ತ ಹಸ್ತೇನ ನೋಪೇಯಾತ್ ರಾಜಾನಂ ದೇವತಾಂ ಗುರುವ್ಯಾ” ‘ರಾಜನನ್ನು, ದೇವರನ್ನು, ಗುರುವನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋಗುವಾಗ ಬರಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಬಾರದು’. ಸಹಜ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ ಕಾಳಿದಾಸ ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ದಶರಥ ಮೃಗಯಾ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಸಾಧು ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಕರ ಹೋರಿದ ದಶರಥ ಕಡೆಗೆ ವಿಹಾರದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮರೆತು ಬೇಟಿಯನ್ನು ಆಟಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸಾಧು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾಳಿದಾಸನು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ:

‘ಅಪಧೇ ಪದಮಪರ್ಯಂತಿ ಹಿ
ಶ್ರುತವಂತೋಽಃ ರಚೋನಿಮೀಲಿತಾಃ ॥

ಧರ್ಮಸೂಕ್ತವನ್ನರಿತವರೂ ಕೂಡ ರಚೋನಿಮೀಲಿತರಾದಾಗ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ತಮಸಾನದಿಯ ದಡಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ದಶರಥ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಆನೆಯೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಮುನಿಕುಮಾರನಿಗೆ ಬಾಣಬಿಟ್ಟಿನ್ನು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಕೂಡಲೇ ಮುನಿಪುತ್ರ ದಶರಥನಿಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಚಯ ತಿಳಿಸಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರವಣಕುಮಾರನ ವೃದ್ಧ ಅಂಥ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನದಿಯ

ದಡಕ್ಕ ಕರೆತರುತ್ತಾನೇ ದಶರಥ. ಆದರೆ ಕಾಳಿದಾಸನಲ್ಲಿ - ಬಾಣಬಿದ್ದ ಬಾಲಕನನ್ನು ದಶರಥ ಅವನು ಬದುಕಿರುವಂತೆಯೇ ಅವನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಾನೇ. ಸಾಯಿವ ಮಗನನ್ನು ಕಂಡು ಅತಿಯಾಗಿ ದುಃಖಿ ನೆಟ್ಟಿ ಬಾಣವನ್ನು ದಶರಥನಿಗೆ ತೆಗೆಯಲು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಶರಥ ಬಾಣ ತೆಗೆದಾಗ ಮುನಿಕುಮಾರ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕರುಣ ರಸದ ಪ್ರಪಣಗಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮುಷಿಕುಮಾರ ಕಣ್ಣ ಮುಚ್ಚುವ ಮುಂಚಿಯೇ ಬೇಳಿಯಿಂದ ಅಂಧನಾಗಿದ್ದ ಇವನ ಕಣ್ಣ ತೆರೆಯಿತು, ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಉದ್ದೇಶಪಾಗಿದೆಯನ್ನಬಹುದು. ಹೀಗೆಂದೇ ದಶರಥ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ದಿಂಜಿತರರಾದ ಶಾದ್ರಾದ ದಂಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಭೋಧಿಸುವಾಗ 'ಭಗವನ್' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಆ ವೃಧರನ್ನು ವೈಶ್ಯರೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ದಿಂಜಿತರು, ಶಾದ್ರಾದಿದೆ, ಅವರಿಗೂ ಗೌರವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾ ಕಾಳಿದಾಸ ಗೌರವಾವಣೆಗೆ ಗುಣ ಪ್ರಥಾನವೇ ಹೊರೆತು ಕುಲ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ದಶರಥನಿಗೆ 'ನಿನಗೂ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದ್ದಾನೆ' ಎಂಬ ವರವಾಯಿತು. ಅತ್ತ ರಾವಣನ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಹೊರೆಯಿಟ್ಟಿಂತೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿದೆ. ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ಸೋತ್ರ ಮಾಡಿದಂತಿದೆ. ಕೆಲವೇ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಸೋತ್ರವಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸ ತನ್ನ ವೇದಾಂತದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರ್ಯೋಗಿಸಿ ಸುಮಾರು ನಲ್ಲತ್ತು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವತರಿಸಲು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಸಮರ್ಪಣನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಕುಮಾರಸಂಭವದಲ್ಲಿ ತಾರಕಾಸುರನ ವರ್ಧಗಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೋತ್ರ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಪುನಃ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೋತ್ರಪರಿಸಂಗ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಿರಬಹುದು.

ಕಾಳಿದಾಸನು ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂಬುದನ್ನು ಹೊದಲೇ ಸ್ವಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಘಟನೆಗಳು ಸಂಭವಿಸುವಾಗ ಅವನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ದೇವರೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತುತ್ತಾನೆ.

ರಾಮ ಇತ್ಯಭಿರಾಮೇಣ ವಪ್ತಾ ತಸ್ಯ ಚೋದಿತಃ।
ನಾಮಧೇಯಂ ಗುರುತ್ಪಕ್ಷೇ ಜಗತ್ ಪ್ರಥಮ ಮಂಗಲಮಾ॥

ರಾಮನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಮಂಗಳಕರವೆಂಬ ಕಾಳಿದಾಸನ ಮಾತನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸನಿಗಿದ್ದ ಅತಿಶಯವಾದ ಗೌರವ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಿರಾಮನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಿತ್ರ, ಯಾಗ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಜನಕನ ಆಸಾನಕ್ಕೆ-ಸೀತಾ ಸ್ವರೂಪರ - ಪರಶುರಾಮ ಭೀಳಿ-ಪರಶುರಾಮ ಪರಾಭವಗೊಂಡರೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಅವನ ಪಾದಗಳಿಗೆರಿದನೆನ್ನುತ್ತಾನೆ ಕಾಳಿದಾಸ. ಕಾರಣ:

"ನಿಂದಿತೇಷು ತರಸಾ ತಪಸ್ಸಿನಾಂ ಶತ್ರುಮು ಪ್ರಣಿರೇವಕೇತಯೇ" "ಬಲಿಷ್ಠಾದವನು ತನ್ನ ಬಲದಿಂದ ಜಯಿಸಿದ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೀರ್ತಿಯ ಆತನಿಗೆ

ಬರುತ್ತದೆ' ಹಿಗೆ ಹಲವು ಕಡೆ ಕಾಳಿದಾಸ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಜೀವ ತುಂಬಲು ಇಂತಹ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ವನ್ನು ಶಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಕೂಡ. ರಾಮನಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃಕೇರು ದೇವಿ ದಶರಥನಲ್ಲಿ ವರಗಳನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಾಳೆ - ರಾಮನ ವನವಾಸ - ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಕಾಳಿದಾಸನ ಶೈಲೀಕಪೊಂದನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ.

ಪಿತಾ ದತ್ತಾಂ ರುದನೋರಾಮಃ ಪಾರ್ಜಾಹೃಂ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತಾ
ಪಶ್ಚಾದ್ವಾಯ ಗಢ್ಣೀತಿ ತದಾಜ್ಞಾಂ ಮುದಿತೋಗ್ರಹಿತಾ॥

‘ತನ್ನ ತಂದೆಯು ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವೆನೆಂದಾಗ ಅಳುತ್ತಾ ಸಮೃತಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಅದೇ ತಂದೆ ‘ವನಕ್ಕೆ ಹೋಗು’ ಎಂದಾಗ ನಗುತ್ತ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು’. ಕಾಳಿದಾಸ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಚಿತ್ತಿಸಿದ ಬಗೆ ಇದು. ರಾಮನೊಡನೆ ವನಕ್ಕೆ ಹೋರಟ ಸೀತೆ ಕೃಕೇರು ವಲ್ಲಾಲವನ್ನು (ನಾರು ಮಂಡಿಯನ್ನು) ಕೂಡಲು ಹೋದಾಗ ವಸಿಷ್ಠರು ತಡೆದರೆಂದು ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿದೆ. ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಕೃಕೇರು ದೇವಿಯ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಕೂಡದೆಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ತಡೆದಳೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಕಾಳಿದಾಸ ಕೃಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಉದಾತ್ತತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮನ ತಾಯಿಯಿನಿಸಿದ ಭರತನ ಜನನಿಯಿನಿಸಿದ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಕೌರ್ಯ ತರವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಬಹುದು.

ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶೂಪರ್ಚಣಾಖಿಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶೂಪರ್ಚಣಾಖಿಯು ರಾಮನನ್ನು ಅಧವಾಲಕ್ಷ್ಯಾಣನನ್ನು ಮುದುವೆಯಾಗುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ಅತಿತ್ತ ಅಲೆಯುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತೆಯು ಉಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದಳೆಂದು ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕಾಳಿದಾಸ ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇವಳ ನಗುವನ್ನು ಕಂಡು ಶೂಪರ್ಚಣಾಖಿಯು:

ಫಲಮಸ್ಯೋಪಹಾಸಸ್ಯ ಸದ್ಯಃ ಪಾರಪ್ರಸಿ ಪಶ್ಯ ಮಾಮ್|
ಮೃಗ್ಯಾಃ ಪರಿಭವೋ ವ್ಯಾಘಾರ್ಯಮಿತ್ಯವೇಹಿ ತ್ವಯಾ ಕೃತಮ್|

ಈ ಉಪಹಾಸ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಸದ್ಯದಲ್ಲೀ ಹೊಂದುವಿ, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಯು ಹೆಣ್ಣು ಹುಲಿಯನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕಿಡಿಕಾರುತ್ತಾಳೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಜಸೂಯಯಾಗದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನ್ನು ಕಂಡು ಉಂಟಾದ ದೌರ್ಪದಿಯನಗು ವುಂದಿನ ಫುಟನೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗಾಗಿದೆಯಿನ್ನುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಬಹುದೆಂದು ಕವಿ ಈ ರೀತಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಧವಾ ಅದು ಹಾಸ್ಯದ ಸ್ನಿವೇಶವೆಂದು ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೆ ಕಂಡಿರಬಹುದು. ನಗು ಸಹಜವೆನಿಸಿರಬಹುದು.

ವನವಾಸ ಮುಗಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ರಾಮ ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಯಾರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಕೌಶಲ್ಯ ಸುಮಿತ್ರ, ಇಬ್ಬರೇ ಬಂದಿದ್ದರೆಂದು ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಮಾಪಾರಣಾಗಿದೆ. ಕೃಕೇರಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಾಣುತ್ತಾನೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಬಣ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೃಕೇರಿಯು ತನ್ನ ಕೃತ್ಯದಿಂದ ತಾನೇ ಲಜ್ಜಿತಳಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಪದಿಂದ ಬೆಂದಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಳಿಸಲು ಮತ್ತು

ಶ್ರೀರಾಮನ ಉದಾತ್ತತೆಯನ್ನ ವೈಭವೀಕರಿಸಲು ಈ ಬದಲವಾಣಿಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕಾಳಿದಾಸ ಇಂತಹ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಗರನ್ನ ತನ್ನಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ತರುವಾಯು ಸೀತಾದೇವಿಯು ಗಭಿರಣೀಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾಳೆ. ರಜಕನ ಆರೋಪ - ಸೀತಾಪರಿಶಾಗ - ಹೃದಯವಿದ್ವಾಪಕವಾದ ಈ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವೇ ಶೈಲೀಕಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಾಳಿದಾಸ ಅತ್ಯಂತ ನಾಜೂಕಾಗಿ ಭಾವುಕನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ವಾಲ್ಯೇಕಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋರಧವೇ ಉಂಟಾದಂತೆ ಕಾಳಿದಾಸನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ವಾಲ್ಯೇಕಿಯು ರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತು

ಉತ್ಸಾಹಲೋಕತ್ಯರ್ಯಕಂಟಕೇಷಿ ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞೋಪ್ಯವಿಕತ್ತನೇಷಿ।

ತಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರಾತ್ ಕಲುಷಪ್ರಪೃತ್ಯಾ ವಸ್ತ್ಯೇವ ಮನ್ಯಭರತಾಗ್ರಜೀ ಮೇ ॥

‘ಲೋಕತ್ಯರ್ಯ ಕಂಟಕನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸತ್ಯಸಂಧನಾಗಿದ್ದರೂ, ಆತ್ಮಾಘಾನಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ನಿಷ್ಣಾರಣವಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕಲುಷಿತ ಪ್ರಪೃತ್ಯಾಯಿಳ್ಳ ಆ ಭರತಾಗ್ರಜನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೋಪವಿದೆ.’

ವಾಲ್ಯೇಕಿಯು ರಾಮನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೋಪವೆಂದನ್ನಿದೇ, ಕೋಪದಿಂದ ‘ಭರತಾಗ್ರಜನಲ್ಲಿ’ ಎಂದು ರಾಮ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಳಿದಾಸ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೆ ಸೀತಾಪರಿಶಾಗ ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲವೇನಿಸಿರಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಸರಿಕಂಡಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇರಿಸಿ, ಕೆಲವೇದೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭಾಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಕಾಳಿದಾಸ ಮೇರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮನ ನಂತರದ ರಾಜರ ಕಥೆಯನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಅಗ್ನಿವಣನೆ ಅಥಃಪತನವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂದಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ-ಕಾರಣ ಪ್ರಜಾಧರ್ಮ. ರಾಜ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಮರೆತವರಿಗೆ ಎಂತಹ ಅಥಃಪತನವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಹೀಗೆ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ದರ್ಮಾಧರ್ಮಕಾಮಗಳ ಸ್ವರೂಪದಂತೆ ದಿಲೀಪ, ರಘು, ಅಜ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸೆಕಲಪ್ರರೂಪಿಯಿಂದು ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಮರಣಂ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಶರೀರಣಾಂ ವಿಕೃತಿಜ್ಞಾವನ ಮುಕ್ಯತೇ ಬದ್ವೀಃ।
ಕ್ಷಣಮಪ್ಯವತಿಪ್ಯತೇ ಶ್ವಸನ್ ಯದಿ ಜಂತುನಾನು ಲಾಭವಾನಸೌ॥

‘ಪಾಣಿಗಳು ಉಸಿರಾಡುತ್ತಾ ಒಂದು ಕ್ಷಣಾ ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಲಾಭವಿರುತ್ತದೆ’ ಎಂದು ಮಾನವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶಾವಾದಕ್ಕೆ ಸಾಫನವಿಲ್ಲವೆಂಬ ದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜರನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಗುಣ ಸ್ವರೂಪರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಶಿಖ

Rama on the Art of Governance

— Prof. Nanjunda Sastry

ಅರಾಜಕೇ ಹಿ ಲೋಹೋಸ್ಮಿನಾ ಸರ್ವತೋ ವಿದುತೇ ಭಯಾತ್‌ |
ರಕ್ಷಾಧರಮಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ರಾಜಾನಾಮಸ್ವಜತ್ಪಭುಃ ॥

Manu Smriti - VII - 3 Manu, the great law-maker points out that a king (a government) is absolutely necessary for removing fear and suspicion and for ensuring the safety and protection of the people. The ardent plea made by the worthy citizens of Ayodhya to Sage Vasishta after the demise of Dasaratha is couched in a similar style.

ಯಥಾದೃಷ್ಟಿಃ ಶರೀರಸ್ಯ ನಿತ್ಯಮೇವ ಪ್ರವರ್ತತೇ ।
ತಥಾ ನರೇಂದ್ರೋ ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಭವಃ ಸತ್ಯಧರ್ಮಯೋಃ ॥
ರಾಜಾ ಸತ್ಯಂಚ ಧರ್ಮಶಃ ರಾಜಾ ಕುಲವತಾಂ ಕುಲಮಾ ।
ರಾಜಾ ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಚೈವ ರಾಜಾ ಹಿತಕರೋ ಸೃಜಾಮ್ ॥

Ramayana - Sarga 67, verses 33-34 (Just as the eyes are to the body, so is a king to the State. He is the begetter of Satya and Dharma. He is solely responsible for guiding the people along the paths of Sathya and Dharma and to uphold the kary traditions of the Community. It is only he who can look after the needs of his subjects like a father and mother.)

The concept of an efficient and responsible government is as told as the Vedas in India. They developed a type of government which is / was eminently suited to the genius of India. We are by and large democratic in our attitude but hero worshippers by nature. So our ancient polity is termed "Monarchical Democracy". This combination of monarchy and democracy was in vogue in India. The ruler (sometimes he was elected by the people) was assisted

in the governance of the State by a Samithi (the lower house) and a Sabha (the house of elders). There was a council of ministers composed of eminent and learned men; there was also a conclave of Brahmagnanis as in king Dasaratha's reign. The three organs of government, namely, the legislature, the executive and the judiciary, functioned efficiently under the overall control of the ruling monarch. The ruler, his counsellors and the administrators were given of noble character, great ability, god-fearing nature and high learning.

King Dasaratha of Ayodhya ("The impregnable City", as the name implies) was an ideal ruler, a happy blend of Rajarshi and Maharshi his Chief Minister was Sumantra and his chief counsellor was a renowned sage Vasishta. The 6th and 7th Sargas of the Ramayana offer us a detailed account of Ayodhya under King Dasharatha. Peace and prosperity, happiness and health piety and contentment were the hall marks of his administration. There was no dearth or fear of any kind. The two sturdy wheels of the chariot of administration were Sathya and Dharma, truth and righteousness or very poor English renderings of these two mighty and pregnant sanskrit expressions. The rulers religiously followed the upanishadic injunctions सत्यमेव जयते नानुत्तमा and धर्मो रक्षति रक्षितः.

Even today our rulers are fond using the words Sathya and Dharma - we have even adopted सत्यमेव जयते as the official motto of the state. But the citizens of India know only too well what a wide chasm exists between profession and practice.

On the eve of his patabhishekha as yuva raja of Ayodhya, Rama received the excellent, wholesome and practical political advice from his wise and experienced father. He had also been given training in administration and other arts by Sumantra, Vasishta and Vishwamitra. Rama's firm grasp over the details of governance became quite evident in the historic meeting between the exiled ruler and the designated ruler of Ayodhya, Rama and Bharatha respectively, on the Chitrakoota Hill. Valmiki has appropriately called this Sarga (The hundredth) Kacchit

Sarga. Kacchit means a rhetorical question and there are 64 of them. They need no answers at all because the answers are implied in the very questions posed.

Of the 64 questions asked by Rama, barring the first few which are of a personal nature, two thirds refer to the governmental administration. Not only do they cover the entire gamut of governance, they also reveal Sri Rama's thorough knowledge of administration. Rama enquires whether Bharatha has been heeding the spiritual counsel of Sage Vasishtha the political advice of the wise Sumantra.

ಕಚ್ಚಿನ್ತಂತ್ರಯಸೇ ನೈಕಃ ಕಚ್ಚಿನ್ ಬಹುಭಿಃ ಸಹಾ
ಕಚ್ಚಿತ್ತೇ ಮಂತ್ರಿತೋ ಮಂತೋ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ನ ಪರಿಧಾವತಿ॥

Ramayana 100th Saga - 18th Verse.

("You don't arrive at decisions all by yourself, do you? Nor do you consult too many, do you? Your decisions are not divulged before you implement them, are they?) This question indicates that there was joint responsibility and confidentiality. Even now there are supposed to be joint responsibility and oath of secrecy but we know with what scant respect these are treated.

Sri Rama's questions cover foreign affairs, defence, economic/financial aspects, law and order, judiciary welfare schemes etc., Incidentally they indicate the type of men who were chosen to implement to policies of the Government. For example, those chosen as Ministers should be men of probity and understanding.

ಅಮಾತ್ಯಾನು ಪದಾತೀತಾನ್ ಪಿತೃ ಷ್ಯೇತಾಮಹಾನ್ ಶುಚಿನ್‌|
ಶ್ರೇಷ್ಠಾನ್ ಶ್ರೇಷ್ಠೇಷು ಕಚ್ಚಿತ್ತಂ ನಿಯೋಜಯಸಿ ಕರ್ಮಸು

..100th Sarga, 26th Verse

They should not yield to temptations of bribery and corruption: They should be the best among the best likewise the personnel in the defence department should be incorruptible, brave, of noble blood and full of fortitude.

ಕಷ್ಟದ್ವರ್ಪತ್ತ ಶೂರಶ್ಚ ಮತಿಮಾನ ಧೃತಿಮಾನ ಶಂಕಿ:
ಕುನೀನಶಾಸ್ವನುರಕ್ಷಣ ದಕ್ಷಃ ಸೇನಾಪತಿಃ ಕೃತಃ।

-100th Sarga, 30th Verse

Look at the qualifications insisted upon here. not mere noble birth, but outstanding qualities of head and heart! Rama insists that attractive incentives should be instituted for those who distinguish themselves in the battle field.

Dilating upon foreign affairs, Rama says that the nation's ambassadors play a vital role in international relations. So in choosing diplomatic personnel meticulous care should be exercised. They should be patriotic, learned, wise, proficient and impeccable.

ಕಚ್ಚಿಜ್ಞಾನಪದೋ ವಿದ್ಯಾನ್ ದಕ್ಷಿಣಃ ಪ್ರತಿಭಾನವವಾನ್ |
ಯಥೋಕ್ತವಾದೀ ದೂತಸೋ ಕೃತೋ ಭರತ ಪಂಡಿತಃ॥

-100th Sarga, 35th Verse

Rama insists that the plenipotentiary should not exceed his brief nor should be always await instructions from "home".

Likewise in selecting men for the intelligence wing the ruler should throughly examine their alertness, ability, antecedents and bonafides Gathering intelligence calls for extreme care and considerable tact. The ruler should be all ears and all eyes at all hours. (The miscalenation of the IPKF in Sri Lanka recently is attributed to the failure of the intelligence wing.) The 36th and 37th verses of the 100th sarga give a detailed account of intelligence gathering.

In order to promote peace and prosperity of the country the Governments domestic policy should be of an enlightened nature. Mining, Agriculture, dairy-farming should be duly encouraged besides developing trade and commerce (47th and 48th verses). Deficit financing should be avoided and ther ought

to be financial stability. Embezzlement, misappropriation and wasteful expenditure should be scrupulously avoided or curbed.

ఆయస్తే విషులః కచ్ఛిత్ కచ్ఛిదల్పతరో వ్యయః।
అపత్తేషు నతే కచ్ఛిత్ కోశో గణ్ణతి రాఘవ॥

-100th Sarga, 54th Verse

Of the three organs of Government, the Judiciary, should command the respectful attention of the rulers. Rama himself was

రామో ఎగ్రవాన్ ధమ్మః So, he was quite particular that justice should be dispensed fairly and correctly. Judicial officers should be transparently honest, and they should not allow miscarriage of justice owing to influence, money, pressure or intimidation. Readers would realise how governance is this observation of Rama in the present Indian context.

కచ్ఛిదాయీఁ విశుద్ధాత్మ క్షారితశ్చాప కమ్మణా।
అద్యష్టః తాస్తుకులలైన లోపాద్వధ్యాతే శుచిః॥
గృహితత్త్వివప్యష్ట కాలే దృష్టిః శకారణాః।
కచ్ఛిన్న ముఖాతే చోరో ధనయోభాన్వరణ॥
వ్యసనే కచ్ఛిదాధ్యస్య దుగ్ధతస్య చ రాఘవా।
అధ్యం విరాగాః ప్ర్యాంతి తవమాత్మ బమ శుతాః॥

- 100th Sarga, 56,57, & 58th Verse

Ayodhya was a welfare state. In running such a state the ruler's responsibilities are onerous. Excess of every kind should be avoided. A ruler should have poise, vision and discrimination.

కచ్ఛిదధీఁన నా ధమ్మమధ్యం ధమ్మేణ వా పునః।
లుభో వాపితీలోభీన కామేన చ న బాధసే।

-100th Sarga, 62nd Verse

Artha and Karma have to be profitably pursued but they are

to be within the framework of dharma and should lead to moksha. The ruler should see to it that this subjects get the best of both the worlds iha and para.

After exhorting Bharatha to be wary of certain pitfalls or traps which like in wait for a ruler Rama advises him to go along the well-trodden path of ancestors. That would ensure his well-being as also the well-being of the subjects.

ಯಾಂ ವೃತ್ತಿಂ ವರ್ತತೇ ತಾತೋ ಯಾಂ ಚ ನಃ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಾಃ।
ತಾಂ ವೃತ್ತಿಂ ವರ್ಚನೇ ಕಚ್ಚಿದ್ಬಾ ಚ ಸತ್ಯಧಾ ಶುಭಾ।

-100th Sarga, 74th Verse

Rama repeats that it is only dharma and dharma alone that should be the propelling force.

ರಜಾ ತು ಧರ್ಮೇಣ ಹಿ ಪಾಲಯಿತ್ವಾ
ಮಹಾಮತಿರ್ವಂಡಧರಃ ಪ್ರಜಾನಾಮ್

After his return from exile Sri Rama rules the state in an exceptionally good manner. Hence it came to be called Rama rajya. There were timely rains, rich harvests, flourishing trade, happy accord, religious fervour and perfect peace.

ಕಾಲೇ ವರ್ಷತು ಪರ್ವತ್ಸ್ಯಃ
ಪೃಥಿವೀ ಸಸ್ಯಾಶಾಲಿನೀ
ದೇಶೋಯಂ ಕ್ಷೋಭರಹಿತಃ|
ಬಾಹ್ಯಾಷಾಸ್ಯಂತು ನಿಭರ್ಯಾಃ

Rama's guidng principle was

“ಸರ್ವೇಜನಾಃ ಸುಖಿನೋ ಭವಂತು
ಸರ್ವಸಮಸ್ತಂ ಸಸ್ಯಂಗಲಾನಿ ಸಂತು”

Mahatma Gandhi's dream was to establish such a Rama Rajya in India May the present day rulers in India look upto Rama for help and guidance!

OM TAT SAT